

2

1

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

משרד

הוועד המרכזי למעלה

ביוגרפיה המשפחה

7/1992 - 6/1982

תיק מס'

מחלקה

א-2/5137

מזהה פנימי

תאריך הדפסה: 12/10/2020

כתובת: 2-111-3-1-2

ארכיון המדינה

משרד ראש הממשלה

לפני

טופס מראה מקום להוצאת תעודות יחידות*

חטיבה מס': _____
מיכל מס': 5137 א
תאריך התעודה: _____
שם מחבר התעודה: _____
שם הנמען: _____
סוג התעודה (סמן ✓ במקום המתאים):

4/12/1987
22/1/1990

מכתב ☒
מברק ☐
תזכיר או מיזכר ☐
דין וחשבון או זכרון דברים משיחה או דיון ☐
פרוטוקול של שיחה, דיון או ישיבה ☐

*הטופס ימולא בשני עותקים. העותק הירוק יוכנס לתיק במקום התעודה שהוצאה;
העותק הלבן יצורף לתעודה שהוצאה.

מזכירות הממשלה

ירושלים, ז' בתמוז התשנ"ב
8 ביולי 1992

אל: חברי הממשלה

מאת: ממלא מקום מזכיר הממשלה

הנדון: א. מינוי דירקטורים לחברות ממשלתיות
ב. מינויים בתאגידים שהוקמו לפי חוק
ערב הבחירות לכנסת וסמוך לאחריהן

בהתאם לבקשת היועץ המשפטי לממשלה הריני ממציא לכם מצורף בזה את חוות דעתו בנדון כנזכר לעיל.

בברכה,

מיכאל ניר

חיועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, א' בתמוז התשנ"ב
2 ביולי 1992

אא(16830)

תיקנו: 4-855, 4-296
מ: 202,720
(בתשובה נא לציין מס' תיקנו)

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: מינויים בתאגידים שהוקמו לפי חוק ערב
חברות לכנסת וסמך לאחריו

... ראה נא, במצורף למכתבי זה, את העתק מכתבי מס' 16720 מיום 28.6.92, ומס' 16795 מיום 2.7.92, אל מנהל רשות החברות הממשלתיות.

אבקש להבהיר, כי הנחיות הנ"ל חלו, בשינויים המחוייבים, גם על מינויים והתקשרויות לשמש בכהונה או בתפקיד בתאגידים שהוקמו לפי חוק, לרבות אלו שכבר הוגשו למזכירות הממשלה.

אודה אם תביא את מכתבי זה ואת נספחיו לידיעת השרים.

ב ב ר כ ה,

יוסף הירש
חיועץ המשפטי לממשלה

העתקים: חמנחל הכללי

ש' גוברמן, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה)
י' קרפ, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (תפקידים מיוחדים)
א' רובינשטיין, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)
ט' שפניץ, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי)
נ' ארד, מנהלת מחלקת הבג"צים בפרקליטות חמדינה
ד' לחמן-מסר, ממונה על המחלקה לואגידים ולתקשורת במשרד המשפטים

חוקך המסמטי לממשלה

ירושלים, כז' בסיון התשנ"ב
28 ביוני 1992

(16720) אא

תיקנו: 4-855, 4-296
מ: 202,720
(בתשובה נא לציין מס' תיקנו)

אל: מנהל רשות החברות הממשלתיות

הנדון: מינוי דירקטורים לחברות הממשלתיות
ערב הבחירות לכנסת וסמוך לאחריהן

1. לפי המידע שהובא לידיעתי, הוגשו לרשות החברות הממשלתיות בחודשים האחרונים, בקשות רבות למינוי דירקטורים בחברות ממשלתיות. תופעה זו מתגברת עתה עם היוודע תוצאות הבחירות לכנסת ח-13. מסתבר כי בקשות רבות מתייחסות דווקא לחברות ממשלתיות אשר בחן היו דירקטוריונים במנין חסר זה מכבר.
2. בהנחייתי מס' 28.016 מיום ה-2 לינואר 1991 (להלן: הנחייתי) כבר ציינתי

כי -

"סמכותו של שר למנות דירקטור בחברה, ככל סמכות מינוי סטטוטורית אחרת, היא סמכות שלטונית - מנוזלית, הנשלטת על-ידי חוק וכללי היסוד של המשפט המנהלי, החלים על רשות מנהלית בהפעלת סמכותה ושיקול דעתה. כללי יסוד אלה מחייבים כי רשות ציבורית תפעל במסגרת סמכותה לטובת הציבור, בתום לב, מתוך שיקולים ענייניים ראויים וסבירים בלבד, ללא פניות וללא שיקולים זרים" (שם, בעמ' 1).

חיוקף המסמטי לממשלה

עוד אמרתי בהנחייתי, בין שאר דברים, כי סמכות המינוי של דירקטור היא סמכות הניתנת לשרים בנאמנות מטעם המדינה, כדי לשקוד על הבחירה הטובה ביותר של אדם ראוי שיעשה לקידומה של החברה הממשלתית [שם, בעמ' 1-2; ראה: בג"צ 1635/90 ז'רז'בסקי נ' ראש הממשלה, ואח', פ"ד מה(1) 749, 840-841; בג"צ 4566/90 דקל נ' שר האוצר, ואח', פ"ד מה(1) 28, 33-35].

3. כאשר בתקופה קרובה למועד הבחירות וסמוך לאחריהן, משנודעו תוצאותיהן וגם מסתברים חילופי שלטון, והממשלה המכהנת עד לאותם חילופי שלטון הינה ממשלת מעבר, עומד שר ומציע מספר רב של מועמדים לתפקידים של דירקטורים בחברות ממשלתיות, אשר המקום בחן התפנה זה מכבר וטרם נתמלא, מתעורר ספק ממשי באשר לסבירות החליף המנהלי של המינוי ועולה חשש ממשי לדבר היותו של המינוי מינוי חנעשה שכא מטעם ענייני, אלא מטעם פוליטי, או שיקול זר אחר המונח ביסודו.

4. סימנים וסממנים שונים לקיומו של שיקול פוליטי או שיקול זר אחר אתה מוצא בבקשה למינוי דירקטור המוגשת בעת הזאת, כגון: מספר חמינויים המבוקשים על ידי אותו שר, המועד הראשוני שבו נוצר הצורך לבצע את המינוי לעומת העיתוי שבו הוא מבוקש למעשה, זיקתם של המועמדים אל השר מציע המינוי וכישוריהם החסרים של אותם מועמדים.

5. עוד נמסר לי כי חלק מהמועמדים המוצעים עוה על ידי השרים, שימשו בעבר הקרוב כחברים בגוף בורר במפלגתו של השר מציע המינוי, או במפלגה מהמפלגות שהרכיבו את הקואליציה בכנסת היוצאת. חלק ממועמדים אלה התפטרו מחברותם במרכז סמוך להצעת מועמדותם לכהונת דירקטור בחברה ממשלתית.

חיוקץ המשפטי לממשלה

ברי כי דבר התפטרותו של אדם מחברות בגוף בוחר של המפלגה סמוך להגשת מועמדותו לכהונת דירקטור בחברה ממשלתית, אין בו כדי להסיר את עילת הפסלות הקיימת לכאורה בשל חברותו האמורה (ראא בענין זיקת פסלות בשל חברות בגוף בוחר: הנחייתי, בעמ' 10-11). לפיכך אבהיר, כי חובת על הרשות לברר עתה, ובעוד מועד, לגבי המועמדים המוצעים, אם יש ביניהם מועמדים אשר מתקיימת בהם לכאורה זיקת פסלות זו. והיה אם יתברר כי ישנם מועמדים כאלה, יש להחיל לגביהם אותו נוהל שנקבע בהנחייתי לעניין חברים בגוף בוחר (ראא: הנחייתי, שס, וכן בעמ' 13-14).

6. עמדי היא, כי לעולם צריך כל מינוי לכהונה, כענין שבעקרון, שייעשה על יסוד שיקולים ענייניים של כשירות ומומחיות, וכל שיקולים כיוצא באלה (ראא הנחייתי, בעמ' 3). מכל מקום, לענין אותן בקשות למינויים שהוגשו לרשות החברות הממשלתיות סמוך למועד הבחירות, לפנייהן ולאחריהן, הרי מינוי שנראה כי דוחקים, או נדחקים, לעשותו ערב הבחירות, או לאחר היוודע תוצאותיהן, מעורר עליו מניח וביה חשד שעושה המינוי עושה אותו גם, אם לא בעיקר, מתוך שיקול של כיבוש עמדות של שלטון ושל שררה, או של מילוי התחייבויות בדבר הקצאת משרות. עשיית מינוי, תוך התעלמות האמורים חמסרים בציבור, הוא הרסני למוסר הציבור וליחסו של הציבור לחוק ומשפט.

7. סבורני כי כשאין המדובר במינוי אשר באי עשייתו עתה יהיה משום החמצה של מועמד בעל סגולות וכישורים מיוחדים, או שבאי עשייתו של המינוי עשויה לחיגרם תקלה חמורה בפעילות השוטפת של החברה, הרי לא מן המידה הוא לעשות את המינוי דווקא עתה, בשעת בין השמשות, שבין סיום תקופת כהונתה של הממשלה היוצאת לבין כינון הממשלה החדשה.

חיוקץ המשמטי לממשלת

מכל מקום, אם אכן נוצר הכרח מחמת אחד הטעמים דלעיל לעשות את המינוי בכל
לא ידוע, הרי אולם הסתם המצב האזרחי, י"א תמוז וזמירות ואכילו להפגיו. את
מידת התאמתו וכשירותו של מועמד כלוני כעושה כלונת. יש לעולם יש לנהוג
זהירות בסוגיה הנדונה, לעת בחירות ולאחריהן, לא כל שכן.

ז"ר מומחיותו והתאמתו היתרה לתפקיד של מועמד פלוני רק הוא יש בו כדי להפיג את החשש שנתערבו במינוי שיקולים זרים, פוליטיים, ואחרים וכן את החשש לכיבוש עמדות וכל כיוצא בזה, כפי שכבר הנחיתי בשעתו בהנחייתי (ראה בסוגיה גם: בג"צ 4566/90 דקל ולעיל, בעמ' 35 ו-37).

8. על כן, בהתייחס לאותן בקשות למינוי דירקטורים שחוגשו בתקופה זו לרשות החברות הממשלתיות, רואה אני לקבוע את העקרונות הבאים:

(א) בקשות כאמור, שחוגשו לרשות החברות עד חמישה עשר יום לפני יום הבחירות, תטופלנה בנוהל הרגיל והמקובל לגבי כל בקשה המוגשת לרשות, חכל לפי הענין, לרבות בדיקת הרשות את הכישורים של המועמד לפי אמות המידה הנהוגות ברשות. במידת הצורך, אם נתקיימה במועמד עילה חיצונית חזקה מן החזקות כי נתערבו במינוי שיקולים פסולים, וכן אם נתגלתה עילה כזו לאחר בירור כאמור בסעיף 5 סיפא לעיל, תוקם ועדה לבחינת חמינוי חמוצע, כאמור בהנחייתי.

(ב) בקשות כאמור, שהוגשו לרשות החברות בתוך תקופת חמישה עשר יום שלפני יום הבחירות עד למועד כינונה של הממשלה החדשה, דבקה בחן לכאורה עילה לחשש להיותו של המינוי פוליטי, או מינוי מפני שיקול זר אחר, מפני הטעמים שהבאתי לעיל, בעיקר לנוכח עיתוי הגשת הבקשה. על

היוקץ המספסי למבטלח

מנת להפיג חשש זה, מן הראוי שבקשות אלה ייבדקו ע"י ועדה, היא הועדה הנזכרת בהנחייתי (עמ' 13-14). כאמור בהנחייתי:

"ועדה זו תבחן ותשקול את המינוי המוצע ואת כל נסיבותיו, ותבדוק אם אכן נתקיימו במועמד סגולות מיוחדות של כישורים בתחומי פעולתה של החברה, או שקיימים לגביו שיקולים של כשירות מיוחדת העושים אותו למועמד עדיף, ואשר לאורם נמוג החשש כי נתערבו במינוי שיקולים פסולים, אלה שנמנו או אחרים".

חמלצות הועדה יובאו בפני הרשות וזו תעבירן לשרים בצירוף חוות דעתה, במסגרת חובת ההתייעצות עימה. הרשות אינה כבולת בחוות דעתה לחמלצות הועדה.

9. אל לו לשר להחליט על מינוי, אלא לאחר שקיים כראוי את חובת ההתייעצות עם הרשות על פי החוק. בהנחייתי הבהרתי מה פשרה של "חובת התייעצות" זו:

"... על פי סעיף 18(א) לחוק, ההתייעצות עם הרשות היא תנאי למינוי דירקטור. שמע - מינה, כי מינוי שנעשה ללא קיום חובת ההתייעצות המוקדמת, אין לו תוקף ... ואל יאמר האומר, כי חובת ההתייעצות מצווה פורמלית גרידא היא. חובת ההתייעצות היא כלי עזר בידי השר להפעלתם של השיקולים הראויים שהוא מחוייב בהם, כדין וכחלכה ... על פי חפסיקה, אין חובת ההתייעצות מתקיימת כחלכתה, אלא אם ההתייעצות היא התייעצות של ממש, לצורך כך על השר לחקפיד על אלה:

חיוקץ חספסי למסלח

(א) על השר לחמציא לרשות מבעוד מועד מידע מספיק לגבי המועמד שנבחר על ידו ... וזאת כדי לאפשר לרשות לעוץ לו באשר למינוי, ולתת לה חזדמנות נאותה לכך.

(ב) על השר להקשיב לעצה בלב פתוח ובנפש חפצה...

(ג) אין לחתום על כתב המינוי לפני קבלת חוות דעתה של הרשות. חתימה על טופס מינוי לפני החתייעצות עם הרשות, ובטרם חיוותה זו את דעתה, פסולח היא.

(ד) הדרך הנאותה לקיים את חובת החתייעצות, היא: שהשרים יעבירו לרשות את הצעתם למינוי המועמד לכהונת דירקטור בצרוף השאלון הממולא כדבעי, ויימנעו מהעברח מראש של כתב מינוי חתום. רק לאחר שהרשות גיבשה והעבירה לשר חנוגע בדבר את חוות דעתה, יש מקום לחוציא את כתב המינוי. ... על השר להקפיד, איפוא, שלא יחליט בדבר המינוי בלא שתחא בפניו חוות דעת מפורטת של הרשות לענין כישוריו ומידת התאמתו של המועמד. מקום שהרשות מתנגדת למינוי, צריך שיהיו לו לשר נימוקים עניניים וכבדי משקל למינוי בניגוד לדעת הרשות, ועל השר לפרטם בכתובים. (שס, בעמ' 14 עד 16).

בימים אלה, בתקופת "בין הממשלות" שבה אנו שרויים, יש משנה תוקף לעקרונות אלה בדבר אופן הקיום הנאות של חובת החתייעצות.

חיועץ המשפטי לממשלה

10. זה כללית של הנחיה זו: אין למנות לדירקטור אדם שהבקשה למינויו הוגשה בתקופת שבין חמישה עשר יום שלפני יום הבחירות לכנסת עד למועד כינונה של הממשלה החדשה, אלא אם נתקיימו בו התנאים האמורים בסעיפים 7 ו-8(ב) לעיל, לאחר שועדה בחנה את המינוי המוצע והמליצה שיש לעשותו, ורשות החברות המליצה אף היא על עשיית אותו מינוי.

ב ב ר כ ה,

(-)

יוסף תריש

חיועץ המשפטי לממשלה

העתיקים: המנהל הכללי

ש' גוברמן, משנה ליועץ המשפטי לממשלה

ט' שפניץ, משנה ליועץ המשפטי לממשלה

נ' ארד, מנהלת מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה

גב' דידי לחמן-מסר, מנהלת המחלקה לתאגידים ולתקשורת במשרד המשפטים

זאב אורן, משנה למנהל רשות החברות הממשלתיות

מיכל בלייך, היועצת המשפטית של רשות החברות הממשלתיות

חיוקך המשפטי לממשלה

ירושלים, א' בתמוז התשנ"ב
2 ביולי 1992

אא (16795)
תיקנו: 4-855, 4-296
מ: 202, 720
(בתשובה נא לציין מס' תיקנו)

אל: מנהל רשות החברות הממשלתיות

הנדון: מינוי יושבי ראש דירקטוריונים ומנהלים כלליים
בחברות ממשלתיות ערב הבחירות לכנסת וסמוך לאחריהן
ס מ ד: מכתבי מס' 16720 מיום 28.6.92

במשך למכתבי מיום 28.6.92 שבסמך אליך, אבקש להבהיר, כי הנחייתי
בענין מינוי דירקטורים לחברות הממשלתיות ערב הבחירות לכנסת וסמוך לאחריהן
חלח גם על מינוי יושבי ראש דירקטוריונים ומנהלים כלליים בחברות ממשלתיות
בתקופה האמורה.

ראח לענין זה גם את מכתבי אליך מס' 15594 מיום 10.5.92 ומס' 15508
מאותו תאריך, בענין מינוי יושבי ראש דירקטוריונים, מנהלים כלליים
ודירקטורים, בחברות ממשלתיות במשרד הבינוי והשיכון.

ב ב ר כ ה,

(~)

יוסף תריש
חיוקך המשפטי לממשלה

העתיקים: המנהל הכללי

ש' גוברמן, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה)
י' קרפ, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (תפקידים מיוחדים)
א' רובינשטיין, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)
ט' שפניץ, משנה ליועץ המשפטי לממשלה (אזרחי)
נ' ארד, מנהלת מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה
ד' לחמן-מסר, ממונה על המחלקה לתאגידים ולתקשורת במשרד המשפטים
ז' אורן, משנה למנהל רשות החברות הממשלתיות
מ' בלייך, היועצת המשפטית של רשות החברות הממשלתיות

מזכירות הממשלה

ירושלים, כ"ו באלול התשמ"ח
8 בספטמבר 1988

למכותב בלבד

אל: היועץ המשפטי לממשלה

מאת: מזכיר הממשלה

שלום רב,

הנדון: ועדת השרים לקידום ערי ואזורי הפיתוח

א. כידוע, קיבלה הכנסת באחרונה את חוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ח-1988 (ס"ח תשמ"ח). בסעיף 4 לחוק נקבע הרכב ועדת השרים לקידום ערי ואזורי הפיתוח, ובראשה הועמדו שר האוצר ושר הכלכלה והתכנון כיושבי-ראש.

ב. קביעה זו, שבמזכירות הממשלה אין מכירים תקדים לה, עלולה לעורר שאלות מעשיות. היינו רוצים לצאת מן ההנחה והתקנה, ששני יושבי-הראש יפעלו מתוך הסכמה בשלום ובמישור, ובמקרה זה כמובן הכל אתי שפיר. אך אם חלילה יתגלעו חילוקי דעות - למשל באשר לזימון, לסדר יום וכל כיוצא באלה - נשאלת השאלה כיצד על מזכירות הממשלה לנהוג, ומן הדין לתת את הדעת לשאלה זו במישור המשפטי. אמנם החוק (סעיף 4(ב)) מאפשר לממשלה לשנות את הרכב הועדה, אך במתכונת החוקית והממשלתית הקיימת השאלה עומדת, בכוח אם לא בפועל.

ג. נודה על חוות דעתך.

ב ב ר כ ה

אליקים רובינשטיין

העתק: ראש הממשלה
שר האוצר
שר הכלכלה והתכנון

מדינת ישראל
משרד המשפטים

חיוקן המשפטי לממשלה

1

03530

כ"ג בחשוון ה'תשמ"ט

23 במעמבר 1988

תיק: 4-217

4-798

6

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: ועדת השרים לענין חוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ח-1988

מכתבך מיום 18.10.1988

1. בפיסקה 7 של מכתבי אליך מיום 6.10.1988 ציינתי כי לוועדת השרים לענין חוק ערי ואזורי פיתוח סמכות סטטוטורית עצמאית יצירת החוק, ואין מדובר בסמכות סטטוטורית של הממשלה. כפועל יוצא מכך ציינתי גם כי התקנון לעבודת הממשלה מיום 20.10.1986 אינו קובע, ואף אינו יכול לקבוע, את סדרי עבודתה, דינניה, סדרי ההצבעה וערך על החלטותיה של ועדת השרים הסטטוטורית.

2. אכן סביר להניח כי ועדת השרים הנדונה תופעל מבחינה ארגונית - מינהלית על ידי מזכירות הממשלה, ככל יתר ועדות השרים הרגילות (רי' סעיף 25 לתקנון לעבודת הממשלה). ואולם, יש להדגיש כי ועדת שרים זו לא הוקמה על ידי הממשלה, וסמכותה לא נקבעה על ידי הממשלה, במסגרת סעיף 27 לחוק יסוד: הממשלה. הרכבה וסמכויותיה של הוועדה נקבעו בחוק במפורש ובמפורט ובצורה ישירה. אילו רצה המחוקק כי סמכויות לפי חוק ערי ואזורי פיתוח יוענקו לממשלה, יכול היה לעשות כן כשם שעשה במקרים רבים אחרים. מהקמתה של ועדת שרים - בהרכב שפורט בחוק, אנו למדים כי כונת המחוקק היתה כי לא הממשלה תפעיל סמכויות בנושא זה אלא ועדת שרים בהרכב שקבע המחוקק.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

2

היועץ המשפטי לממשלה

03530

3. נושא הערר על החלטת ועדת שרים הינו מתחום סדר קבלת החלטותיה של הממשלה, כאמור בסעיף 26 לחוק יסוד: הממשלה, והוא מתייחס לנושאים וענינים שהם בתחום סמכותה של הממשלה עצמה על פי החוק. לפיכך, מבחינת סדרי עבודתה של הממשלה, אין הממשלה מוסמכת לקבוע הליך של ערר על החלטותיה של ועדת שרים שהוקמה בחוק כשם שאין היא קובעת הליך של ערר על שימוש שר, או שרים, בטמכות שהוענקה להם בחוק.

4. ואולם, אין פירושו של דבר שהממשלה אינה יכולה להתייחס בדרך אזורית להחלטתה של ועדת שרים סטטוטורית או למחלוקת בין יושבי הראש שלה. זרך זו היא העלאת הצעת נושא לסדר היום של ישיבת הממשלה על פי סעיף 2 לתקנון לעבודת הממשלה. כשם שהממשלה יכולה לדון בנושא שהוא בטמכותו של שר, כך יכולה היא לדון בנושא שהוא בטמכותה של ועדת שרים סטטוטורית. בשני המקרים תדון הממשלה בנושא ותחליט, ועל כל שר לקבל את עמדת הממשלה, כפי שהדברים פורטו כבר בעבר (הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.484).

כמובן, יש הבחנה מהותית בין הליך של ערר שבו הממשלה מחליטה בנקום ועדת השרים, לבין הליך של דיון שבו החלטת הממשלה רק מחייבת את השרים שהם חברי הועדה הסטטוטורית לקבל את עמדת הממשלה.

ראוי גם להוסיף כאן כי החלטתה של ועדת שרים שהוקמה על ידי הממשלה, דינה כדין החלטת הממשלה עצמה (ראה סעיפים 35(ב), 36(ג) ו-37(ד) לתקנון לעבודת הממשלה). לא כן לגבי החלטת ועדת שרים סטטוטורית, הנשארת בסופו של דבר החלטתה של ועדת השרים, גם אם חברה קבלו את עמדת הממשלה לאחר דיון שנערך בממשלה.

5. על פי החוק, אין הממשלה מוסמכת ליטול לעצמה סמכות של שר, כדרך ששר רשאי ליטול לעצמו סמכות על פי סעיף 32 לחוק יסוד: הממשלה. כאשר מדובר בסמכות הנתונה על פי דין לממשלה, רשאית הממשלה לאצול אותה לאחד השרים (סעיף 31(א) לחוק יסוד: הממשלה) וכמובן שהיא רשאית לבטל את האצילה ולהחזיר את הסמכות בשלמותה אליה. אולם, בהעדר הוראה

מדינת ישראל
משרד המשפטים

3

היועץ המשפטי לממשלה

03530

בחוק, אין הממשלה רשאית ליטול לעצמה סמכות הנתונה על פי חוק לשר, אלא רשאית היא רק להעבירה לשר אחר, באישור הכנסת (סעיף 30 לחוק יסוד: הממשלה). הוא הדין, כאמור, לגבי נטילת סמכות של ועדת שרים סטטוטורית.

6. לסיכום: יכולה הממשלה לדון ולקבוע עמדה בנושאים שהם בתחום סמכותה של ועדת שרים סטטוטורית, אך בדיוניה אלה אין היא פועלת במקום ועדת השרים, ואין היא מפעילה סמכות ישירה כלפי ועדת השרים הסטטוטורית, אלא שעמדותיה נאכפות כלפי כל שר במסגרת עקרון האחידות המשותפת של הממשלה.

ב ב ר כ ה ,

יוסף חריש

היועץ המשפטי לממשלה

העתק: ראש הממשלה

שר האוצר

שר הכלכלה והתכנון

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)

היועצת המשפטית, משרד האוצר

היועצת המשפטית, משרד הכלכלה והתכנון

מפקדת פרקליט צבאי ראשי
ענף הדין הבינלאומי
ט ל : 2925
חקי' 33 (100)
אלול תשמ"ח
5 ספטמבר 1988

לכבוד

✓מר אליקים רובינשטיין

מזכיר הממשלה

משרד ראש הממשלה

ירושלים

אליקים

הנדון: חומר באנגלית בנושא גירוש

1. ... בהמשך לשיחתנו הטלפונית הנני מצ"ב נייר בנושא הגירוש שיצא כתשובת היועמ"ש לממשלה לארגון אמנסטי.
2. לפי מיטב בדיקתי זהו הנייר האחרון שיצא בנושא באנגלית.

בברכת שנה טובה

יואל זינגר , אלי"מ
רע"ן הדין הבינלאומי
בשם פרקליט צבאי ראשי

יז/אט.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

THE ATTORNEY GENERAL

מיון מסמכי לוחמה

Jerusalem,
15th February, 1986
File No. 164.1-260

DEPORTATION ORDERS IN THE ADMINISTERED AREAS

I. INTRODUCTION

In both the Hague Regulations and the Fourth Geneva Convention, an attempt is made to strike a balance between security considerations of the military government and the humanitarian considerations with respect to the local population. Indeed, one of the Regional Commander's major preoccupations is to achieve a proper compromise between the two. Thus where, for example, there is a deterioration in public order or a threat to security in or emanating from the administered areas, the Israel Defense Forces ("I.D.F.") Regional Commander must intervene if he is to fulfill his duty under article 43 of the Hague Regulations. As will be shown below, his intervention is subject to various judicial, quasijudicial and administrative safeguards, which ensure that, in each specific case, a balance between security and humanitarian considerations is achieved, without sacrificing one for the sake of the other.

II: THE DEFENCE (EMERGENCY) REGULATIONS, 1945

Most of the security measures adopted by the military government in the administered areas are based upon the local Jordanian legislation, of which the Defence (Emergency) Regulations, 1945 (the "Regulations") form a part. The Regulations were enacted by the British Mandatory government in 1945 and applied to the whole area under the Mandate, which included the administered areas.

The question as to whether the Regulations are still in force in the region was examined by the Israel Supreme Court when dealing with petitions concerning deportation orders. In Abu Awad v. Regional Commander of Judea and Samaria, the Court concluded that the Regulations had remained an integral part of the local Jordanian Law by virtue of a 1948 proclamation by the Commander of Jordan's Arab Legion and the Jordanian constitution of 1952. Also in the recent case of Nazal, Makboul and Jayussi v. Commander of Judea and Samaria, the Israel Supreme Court held that Regulation 112 of the Regulations (under which expulsion orders are issued) is valid in the areas of Judea and Samaria.

III. DEPORTATION ORDERS

Regulation 112 of the Regulations empowers the I.D.F. Regional Commander to deport persons from the administered areas for reasons of security. According to this Regulation, a person against whom a deportation order has been issued is required to remain outside the administered areas. However, permission may be requested to return and it will be given careful consideration by the relevant authorities.

The powers of the Regional Commander are strictly limited by Regulation 108 of the Regulations to those cases in which the presence in the administered areas of the person against whom the order has been issued might endanger security.

Any person against whom a deportation order has been issued may appeal to an Advisory Committee which is authorized by Regulation 112(8) of the Regulations to recommend to the Regional Commander either that he implement the order or that he set it aside. The Committee conducts a hearing at which the appellant and his lawyer may make a presentation. The Committee examines all the evidence (including classified material) and testimony before making its recommendations. Indeed, in recent years, the Committee has recommended the cancellation of two such orders. A copy of the Committee's findings are sent to the recipient of the order. The appellant may petition the Supreme Court against the recommendation of the Advisory Committee or against the subsequent decision of the Regional Commander. The Court examines whether the order in question complies with the law, and if the recipient of the order so requests, it also examines the classified information. A representative of the International Committee of the Red Cross is present at the hearings before the Advisory Committee and the Supreme Court.

The Regional Commander exercises his powers to issue deportation orders only in the most extreme cases where no other measure can effectively restore and maintain security in the administered areas. Typically, the recipient of a deportation order has a long history as a leader or officer of a terrorist organization; moreover, he has demonstrated that he will not be deterred by detention or lesser administrative measures. When a very prolonged period of detention is envisaged as a means to prevent someone from seriously endangering security, his expulsion may be preferred.

Deportation orders are, nevertheless, rarely used. During recent years very few such orders have been issued. Given the numerous incidents of terrorism and widespread involvement of individuals in terror organizations, this demonstrates that the sanction of deportation is indeed used only in the gravest instances.

Finally, under I.D.F. regulations, the actual expulsion is carried out in such a manner as to avoid all danger to the deportee.

IV. ARTICLE 49 OF THE FOURTH GENEVA CONVENTION AND DEPORTATION

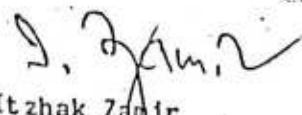
The question has been raised whether deportation of individuals in the manner described above is in accordance with Article 49 of the Fourth Geneva Convention. In referring to this issue, the Israel Supreme Court held in the Abu Awad case that:

The directive in Regulation 108(1) teaches us that the powers granted to the authority due to the emergency situation are given to it for one purpose alone, that is, for ensuring the public order and security. Dr. Pictet also regards this purpose as a legitimate one. It has nothing to do with the deportations for forced labour, torture and extermination that occurred in the Second World War. Furthermore, the objective of the Respondent was to remove the applicant from the country and not to bring him to Israel, to prevent the danger he constitutes to the safety of the public, and not to make use of his manpower by exploiting him for the benefit of Israel.

Also, in the case of Nazal, Makboul and Jayussi v. Commander of Judea and Samaria, the Supreme Court noted that expulsion to Jordan of Jordanian citizens who are residents of the administered areas does not constitute a violation of Article 49.

V. CONCLUSION

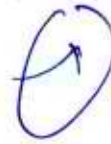
In light of the magnitude of the risk of terrorism facing Israel, her infrequent use of deportation orders against individuals who pose a grave and immediate threat to security is both reasonable by objective standards and in full conformity with Israeli Law and the Fourth Geneva Convention.

Itzhak Zamir
Attorney General

מוכירות הממשלה

קיומי אחיזת

ירושלים, י"א אלול התשמ"ח
24 באוגוסט 1988

אל : חברי הממשלה

מאת : מזכיר הממשלה

שלום רב,

הנדון: תעמולת בחירות בפרסומים של חברות ממשלתיות

ראו נא מזכרו הלוט של מחלא-חקום היועץ המשפטי לממשלה
מיום ב' דנא (15.8.88), המדבר בעדו.

בברכה,

רובינשטיין

אליקים

העתק: מחלא-חקום היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל
משרד המשפטים

1

היועץ המשפטי לממשלה

ב' באלול התשמ"ח
15 באוגוסט 1988

מס' 4-287

אל: היועץ המשפטי, רשות החברות הממשלתיות, משרד האוצר

הנדון: תעמולת בחירות בפרסומים של חברות ממשלתיות

1. במסגרת פרסומים מן העת האחרונה בעתונות הכתובה ניתן להבחין בפרסומים של חברות ממשלתיות ובהם מידע לציבור הרחב אודות פעילותן של החברות, פרטים אודות הנהלותיהן וגם אודות הישגיהן.

בשים לב למועד הקבוע לבחירות לכנסת ה-12 בעוד חודשים ספורים, מן הראוי לתת את הדעת להוראות סעיף 2א לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), הושי"ט-1959, שלפיו -

"לא ייעשה שימוש בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3) ו-(4) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב), או של תאגיד שהממשלה משתתפת בהנהלתו או בהונו, ולא ייעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה, למעט השכרתם של אולמות ושל מקומות פומביים פתוחים העומדים כרגיל להשכרה, ולמעט נכסים שהועמדו על ידי המדינה לרשותו של שר או של סגן שר".

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

2. בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.779, מיום 1 בפרואר 1985, הובהר האיטור הנ"ל בהקשר לשימוש בכספי רשות מקומית לצורך ניהול תעמולת בחירות ברשויות המקומיות, וזאת תוך התייחסות לפסק הדין המנחה בענין - תר"מ 2/83, נאות ואח' נגד עיריית חיפה ואח' (פ"ד לז (4), 183), שבו נקבע, כי חוברת שהפיצה עיריית חיפה על חשבונה, הינה בגדר תעמולת בחירות, ואטורה בפרסום על חשבון העיריה.

3. הדברים האמורים בהנחייה האמורה כמו גם בפסק הדין, יפים, בשינויים המחוייבים, לאיטור על שימוש בכספי חברה ממשלתיו לצורך הוצאתם של פרסומים שיש בהם תעמולת בחירות. נדגיש כאן את עיקרי הדברים:

(א) האיטור על שימוש בכספי החברה בקשר עם תעמולת בחירות חל גם על פרסום המתיימר לסכם ולתאר את פעילות החברה, אם יש בו, מבחינת העיתוי, התוכן והנוסח, משום תעמולת בחירות למי שמתמודד במערכת הבחירות לכנסת;

(ב) קיימת חובה להקפיד על קביעת חיץ ברור בין תקציבה של החברה והשימוש בו לבין תקציב בחירות מפלגתי והשימוש בו. מנהל חברה או בעל תפקיד אחר הנוטל חלק במערכת הבחירות, זכאי לפרסם מפעילויותיו, אך זאת מתקציב רשימתו ולא מתקציב החברה;

(ג) כל פרסום יש לבחון על פי מועדו, הקשרו ומשמעותו בעיני האדם הסביר. ניתן למנות סימנים בפרסומים שיש לראותם כתעמולת בחירות, כגון:

פרסום שבו מופיעה תמונתו של בעל תפקיד בחברה המזוהה עם רשימה פלוגית, כשבפרסום כלול סיכום הישגיו והתוויית תכניותיו לעתיד, ובהקשר של בחירות לכנסת דוקא; מתן הדגשה והעדפה בפרסום למדיניות שהיא שנויה במחלוקת ציבורית וכד'.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

4. הרשימה הנ"ל של סימנים איננה ממצה כמובן, ואפשר שפרסום ייראה כתעמולת בחירות אף שאין בו הסימנים האמורים, ולהיפך. כאמור, הכל תלוי בהקשר, בתוכן ובשאר הנסיבות.

5. יודגש גם, כי אישור תקציבי שניתן לפרסום אין בו כדי להכשיר את השימוש בכספים, אם השימוש הינו למטרה אסורה של תעמולת בחירות.

6. אין צריך לומר כי בנוסף להנחיות האמורות הנוגעות לתעמולת בחירות, יש להקפיד שהמידע שבפרסום יהיה אובייקטיבי, ערוך ומוצג בצורה מאוזנת, ובהתאם לכללי המינהל התקין.

7. אבקש כי תוכן מכתבי זה יובא בהקדם האפשרי לידיעתן של החברות הממשלתיות על מנת להדריך על הקפדה בנושא חשוב זה.

בברכה,

שלמה גוברמן

מ"מ היועץ המשפטי לממשלה

העתקים: שר המשפטים

שר האוצר

מזכיר הממשלה ✓

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)

משרד ראש הממשלה
ירושלים

המנהל הכללי

יא' באב תשמ"ח
25 ביולי 1988
סימוכין - 88

אל: מר י. חריש, היועץ המשפטי לממשלה

שלום רב,

הנדון: חנא סניורה

ראה-נא המברק הרצ"ב שהגיענו מממשלת ישראל באו"ס.

האם אי אפשר להביא איש זה לדין על עלילות שהוא מעליל
על מדינת ישראל?

בברכה,
י.ח. בן-אחרון
(2)

דחיסות	מחלקת קשר ניו-יורק	10
סוג בטחון	טופס מברק	10
שם		
תז"ח	המשרד	אלו
221530		
נר		רעו
0 0523		
	נאו"ם, ניו-יורק	מאת

אל: מנהל מז"תים. מנהל ארכ"ל 2.
מאת: מ. יופה.

איגרת מחנא סגלורה למזכ"ל האו"ם באמצעות גולדינג
לשלי 510 מח-22.7.88

רצ"כ רשימת הנפגעים.

נאו"ם

מ. יופה

*שם גל גל גל גל גל גל גל גל גל גל
אביאל גל גל גל גל גל גל גל גל גל גל*

מ. יופה

אישור

שם השולח: מ. יופה

22.7.88

תאריך

MARTYRS UNDER SUSPICIOUS CIRCUMSTANCES OR INDIRECT OFFICIAL RESPONSIBILITY

Name	Residence	By	Context	Date
1. Issam Hamoudi, 29	Jabalya RC/GAZA	S	Crushed by army semi-truck	Dec 8
2. Taleb Abu Zeid, 46	Mghazi RC/GAZA	S	" " "	Dec 8
3. Kamaal Hamoudi, 23	Jabalya RC/GAZA	S	" " "	Dec 8
4. Shaaban Nabhan, 26	Jabalya RC/GAZA	S	" " "	Dec 8
5. Abdallah Abdul Nabi, 70	Old Askar RC/NABLUS	M	Argued with soldiers on his roof, fell down stairs & suffered heart attack	Dec 25
6. Nabil Abu Orti, 25	Shati RC/GAZA	?	Body found on beach; may have drowned, but not season for swimming	Feb 20*
7. Atef Fayad, 30	Khan Yunis/GAZA	?	Said to have died from explosion while preparing bomb	Feb 23*
6. Salah alAtaar, 22	Rafah RC/GAZA	?	" " on 14 Mar	Mar 15*
7. Abdul Nasser Abu Shamaleh, 24	GAZA	S	Hit by private truck	Mar 27
8. Abdul Rub Abu Shamaleh, 30	GAZA	S	" "	Mar 27
9. Fayege Abu Shamaleh, 28	GAZA	S	" "	Mar 27
10. Na'im I'd	GAZA	S	" "	Mar 27
11. Salah Khader Damuni, 60	Qabatya/JENIN	M	Forced by army to move large stones; taken to Jenin Hosp.; died 2 days later (in siege)	Mar 7
12. Ma'mun Jarad, 15	TULKARM	?	Apparently fell while hanging flag on wire; may have been shot at; no village witness	Apr 3
13. Ibrahim Mahmud Rai Zeid, 28	Qalqilya/TULKARM	M	Died in Ramleh Prison after 8 Mos. in solitary; signs of beating on body; under invest.	Apr 11
14. Badriyeh Sader Shahin, 55 (wife of Khadon Abdul Haq)	NABLUS	M	Stopped in car to clear stones from road; intervened to prevent son's arrest; brain hemorrhage	Apr 15*
15. Hasean Abdu Bui, 80	EinBeitalMa/NABLUS	?	Shot in legs, sitting in front of his house !!	May 2
16. Nidal Abu Shomar, 17	Beit Wazzan/NABLUS		Electrocuted hanging flag	May 2
17. Moh'd Saleh Qasdan, 38(son)	Deir Ghusoun/TULKARM	S	Burned in car; reported also shot	May 21
18. Shamsheh alQade', 60(mother)	Deir Ghusoun/TULKARM	S	" " "	May 21
19. Majdi Abu Safaka, 12	TULKARM		Roadblock barrel fell on him	Jun 1
20. Rawhi Moh'd alLahalin, 40	Sa'ir/KHALIL		Car stoned at army roadblock near Dheishe RC; army may have forced him to use his car for their shield; heart attack	Jun 9
21. Ahmed Tawfiq Sha'alan, 13	Dheishe RC/BETHLEHEM		Bruised body found in well; he is deaf-mute	Jun 12*
22. Khadera Abdallah Awwad, 21	Turmos Aya/RAMALLAH		Heart attack when heard Judah was killed; died after open heart surgery	Jun 26

11 - On June 14, a charge sheet against some camp residents was submitted in Nablus military court, charging that the residents had accidentally shot him in the head, then shot him in the legs to make it look like soldiers shot him. Bui was also known as a collaborator.

PALESTINIAN MARTYRS SHOT DURING THE UPRISING

10/07/88

#	Name, Age	Residence	By	Context	Date
1.	Hatem Sissi, 15	Jabalya RC/GAZA	M	Demo/shot in heart	Dec 9*
2.	Wahid Abu Salem, 13	Khan Yunis/GAZA	M	Demo/shot in head	Dec 10*
3.	Ibrahim Ekaik, 18	NABLUS	M	Demo/shot in head	Dec 10*
4.	Sahar Jirmi, 19	Balata RC/NABLUS	M	Demo/shot in chest	Dec 11*
5.	Ali Isma'il Abdallah, 13	Balata RC/NABLUS	M	Demo/shot in head	Dec 11*
6.	Suhaila Ka'bi, 53	Balata RC/NABLUS	M	Watching Demo/shot in chest	Dec 11*
7.	Hassan Moh'd Jarghun, 22	Khan Yunis/GAZA	M	Demo/shot in chest	Dec 14*
8.	Abdul Malek Abu Hussein, 23	Khan Yunis RC/GAZA	M	Demo 12 Dec/shot in neck	Dec 15*
9.	Khaled Abu Taqiyeh, 22	Jabalya RC/GAZA	M	Demo/shot in head	Dec 15*
10.	Ibrahim Mahmud Sakleh, 25	Jabalya RC/GAZA	M	Donating blood at Shifa Hosp.	Dec 15*
11.	Talal Hweih, 17	Beit Hanoun/GAZA	S	Shot in neck on street	Dec 15*
12.	Nafez Iktafan, 75-16	Deir Balah/GAZA	M	Demo/	Dec 15
13.	Atwa Abu Samhadaneh, 20	Rafah/GAZA	M	Shot in leg; died in hospital	Dec 16*
14.	Abdul Salaam Iftekha, 29	Breij RC/GAZA	M	Demo/	Dec 18*
15.	Maisara Hamdan Batniji, 26	Shuja'iyyeh/GAZA	M	Demo/shot:head/neck/genitals	Dec 18*
16.	Raed Shihadeh, 16	Shati RC/GAZA	M	Demo 9 Dec/shot in mouth	Dec 21*
17.	Nazek Ahmad Suwafta, 17	Tubas/JENIN	M	Demo/shot in chest	Dec 21*
18.	Bassem Faisal Suwafta, 19	Tubas/JENIN	M	Demo/shot in chest & arm	Dec 21*
19.	Yusef Moh'd Ararawi, 24	Jenin RC/JENIN	M	Demo/shot in abdomen + beaten	Dec 21*
20.	Mahmoud Qeisi, 19	Jenin RC/JENIN	M	Demo/shot in neck	Dec 21*
21.	Khaled Taleb Hameed, 20	Jabalya RC/GAZA	M	Demo/shot in eye & neck by CA Head who had threatened him	Dec 22*
22.	Mustafa alBeik, 19	Jabalya RC/GAZA	M	Demo 22 Dec	Dec 29
23.	Haniyeh Chazawneh, 25	Ram/JERUSALEM	M	On veranda of house	Jan 3*
24.	Ali Moh'd Dahlan, 19	Khan Yunis RC/GAZA	M	Demo/shot in heart	Jan 5*
25.	Mazen Ismail Musalam, 17	Maghazi RC/GAZA	M	Demo/	Jan 7*
26.	Khaled alAwadi, 22	Breij RC/GAZA	M	Demo/	Jan 8*
27.	Bassem Khader Abu Musalem, 27	Khan Yunis RC/GAZA	M	Food distrib/shot 3X in liver	Jan 9*
28.	Khalil Isma'il Abu Luli, 54	Rafah/GAZA	M	Demo 16 Dec	Jan 9*
29.	Touqan Misbeh, 32	Shuja'iyyeh/GAZA	M	By his house/ in abdomen!!	Jan 10*
30.	Naji Hassan Ali (Kamil), 43	Qabatya/JENIN	M	Left home 31 Dec, found beaten & shot several times	Jan 10*
31.	Bassel Yazuri, 23	Rafah RC/GAZA	M	Protest 9 Jan/shot in head	Jan 11*
32.	Mohammad Fayad, 20	Khan Yunis/GAZA	M	Demo 16 Dec	Jan 11*
33.	Atta Mustafa Khdeir, 26	Khan Yunis/GAZA	M	Demo/Shot in head & heart	Jan 11*
34.	Rabeh Ghanaam Hamed, 17	Bittin/RAMALLAH	S	Settler attack from road	Jan 11*
35.	Mohammad Yusef Yazuri, 30	Rafah/GAZA	M	Stabbed soldier	Jan 12*
36.	Hussein Mustafa Ma'ali, 19	Kufr Ni'mah/RAMALLAH	M	Demo/shot in heart & chest	Jan 13*
37.	Ramadan Sobeih, 14	Beit Lahiya/GAZA	M	Shot in food convey in Beit Hanoun, on way to Jabalya RC	Jan 13
38.	Ahmad Ali Ibayyat Ta'amreh, 43	Qissan/BETHLEHEM	M	Civil Admin. shot him while confiscating his sheep	Jan 14*
39.	Ibrahim Abu Nahel, 31	Sheikh Radwan/GAZA	M	On house; shot many times	Jan 15*
40.	Moh'd Ramadan Tubaza, 18	Nuseirat RC/GAZA	M	Demo/	Jan 15
41.	Murad Bassem Hamdallah, 17	Anabta/TULKARM	M	Demo/shot in chest	Feb 1*
42.	Muayyad Moh'd Sha'ar, 21	Anabta/TULKARM	M	Demo/shot in chest	Feb 1*
43.	Asmaa Ibrahim Sabbubeh, 25	Anabta/TULKARM	M	Demo 1 Feb/shot in head	Feb 2*
44.	Ibrahim Mansour, 26	Balaa/TULKARM	M	Demo/shot in chest; bled to death in military custody	Feb 3*
45.	Thamer Jalal Disuqi, 10	Burqa/NABLUS	M	Shot in house 3 Feb/in head	Feb 6*
46.	Asmaa Moh'd Sharif, 18	Aroub RC/KHALIL	?	Shot in home/stomach & heart	Feb 6*

11 - Soldier en route to duty convicted of manslaughter in this case, May 1988

#	Name, Age	Residence	By	Context	Date
47.	Imad Khader Sabarneh, 26	Beit Ommar/KHALIL	M	Demo/shot in heart	Feb 7*
48.	Moh'd Ibrahim Shweihha Adi, 18	Beit Ommar/KHALIL	M	Demo/shot in chest	Feb 7*
49.	Tayseer Abdallah Awad, 18	Beit Ommar/KHALIL	M	Demo/2 bullets in heart	Feb 7*
50.	Abdul Basset Juma', 27	Kufr Qaddum/NABLUS	S	Settler picking up workers shot him in head & neck	Feb 8*
51.	Nabil Abu Khalil, 14	Attil/TULKARM	M	Shot by 3 bullets in heart	Feb 9*
52.	Emad Hamalawi, 20	Mghazi RC/GAZA	M	Shot in neck 5 Jan; died in Soroka Hosp.	Feb 10*
53.	Ahmad Abu Sabil, 37	Tulkarm RC/TULKARM	M	Shot in street	Feb 11
54.	Bashar Ahmad alMa'di, 20	NABLUS	M	March from mosque; (heart)	Feb 12*
55.	Basem Tayeir alJitan, 14	NABLUS	M	" " ; 12X in head	Feb 12*
56.	Isma'il Halaiqa Mashni, 22	Shyukh/KHALIL	M	Protesting siege of village; shot in heart	Feb 17*
57.	Abdallah Atta Ataya, 19	Kufr Ni'meh/RAMALLAH	M	Shot in head in Ramallah	Feb 20*
58.	Nasrallah AbdalQader Nasrallah, 12.	Tulkarm RC/TULKARM	M	Shot in street during curfew	Feb 20
59.	Kamal Moh'd Darwish, 23	Deir Ameer/RAMALLAH	S	Shot standing on hill, in artery & vertebrae	Feb 21*
60.	Ragheb Sleiman AbuAmmarra, 19	NABLUS	M	Demonstration; shot in heart	Feb 21*
61.	Rawda Lutfi Najib Hassan, 13	Baka Sharqiyeh/TULK	S	Shot in heart by her house	Feb 22*
62.	Mahmud Numan Hushiyeh, 13	alYamun/JENIN	M	Demonstration	Feb 23
63.	Mohammad Qassem Abu Zeid, 4	Qabatya/JENIN	C	Shot by collaborator	Feb *
64.	Issam Abu Khalifeh, 18	Jenin RC/JENIN	M	Demo/under left eye	Feb 25*
65.	Sami Chaleb Dayeh, 19	NABLUS	M	Demo/shot in heart	Feb 25*
66.	Fuad Ayoub Sharawi, 47	KHALIL	M	Demonstration; shot in head	Feb 26
67.	Rashiq Musleh Daraghme, 63	Tubas/JENIN	M	Shot several times; lost blood	Feb 26*
68.	Hassan Mohammad AbuKheiran, 22	Aroub RC/KHALIL	M	Demo/shot raising flag	Feb 26*
69.	Eyad alAshqar, 12	Jabalya RC/GAZA	M	Demonstration	Feb 26
70.	Nihad AbdulGhaffar Khmour, 20	Aroub RC/KHALIL	M	Demo/shot in heart	Feb 27*
71.	Baker Abdallah Bo, 17	Halhoul/KHALIL	M	Demo/shot in heart & chest	Feb 27*
72.	Majed Moh'd Atrash, 22	Halhoul/KHALIL	M	Demo/shot in heart & stomach	Feb 27*
73.	Raed Mahmud Awad Barghuthi, 17	Aboud/RAMALLAH	S	Settler nightraid on village;	Feb 27*
74.	Ahmad Ibrahim Barghuthi, 21	Aboud/RAMALLAH	S	evacuation prevented by Mil.	Feb 27*
75.	Ahmad Dhiab Bitawi, 30	Jenin RC/JENIN	M	Shot in head 25 Feb	Feb 27*
76.	Yasser Daoud AbdulJabbar Abd, 17	Borin/NABLUS	M	Demo/shot in neck	Feb 29*
77.	Moh'd Ahmad Hussein Salah, 18	Khader/BETHLEHEM	M	Demo; shot in head	Mar 4*
78.	Bakr Latif Shiboni, 17	Arabe/JENIN	M	Demo; shot in stomach	Mar 4
79.	Rasem Mudhahi Khadirat Atlul, 28	Dhahariyeh/KHALIL	M	Demo; shot in chest	Mar 5*
80.	Mahel Musbah Waridat, 30	Dhahariyeh/KHALIL	M	Demo; shot in heart	Mar 5*
81.	Mohammad Sa'afin, 22	Breij RC/GAZA	M	Shot in thigh 4 Mar	Mar 6
82.	Khaled Ibrahim alArda, 18	Askar RC/NABLUS	M	Shot in head	Mar 6*
83.	Ayman Salim Ajaq, 17	Mazraa Sharqiya/RAM	M	Flag day/Shot in heart	Mar *
84.	Khader Mohammad Hamideh, 41	Mazraa Sharqiya/RAM	S	Shot; died in Ramallah Hosp.	Mar 9*
85.	Najeh Hassan Hijaz, 18	Turmus Aya/RAMALLAH	S	Shot in heart by settlers	Mar 9*
86.	Moh'd Othman Hamad, 17	Silwad/RAMALLAH	M	Shot in mouth	Mar 9*
87.	Bassem Ibrahim Badarin, 18	Samou'/KHALIL	M	Shot in heart	Mar 9
88.	Yusef Ibrahim Ali Abu Eid, 22	Biddu/RAMALLAH	M	Shot in eye on 9 Mar after beaten/thrown on burning tire	Mar 12
89.	Sam Said Nasrallah Sadaqa, 16	Anza/JENIN	M	Shot in chest	Mar 15
90.	Abdul Aziz Hweih, 22	Ein Yabroud/RAMALLAH	M	Shot in demo in the head in Deir Jarir	Mar 15
91.	Abdullah Hamadeh, 25	Yaabad/JENIN	M	Shot in chest	Mar 16
92.	Mahmud Ibrahim, 22	Nur Shame RC/TULKARM	M		Mar 16

MARTYRS SHOT DURING UPRISING, continued

#	Name, Age	Residence	By	Context	Date
93.	Hisham Daud alLush, 23	Nazlit Issa/TULKARM	M		Mar 16
94.	Sabri Abu Sharar, 25	Khan Yunis/GAZA	M	Shot in heart; died in Asqalan hospital	Mar 17*
95.	Hani Ibrahim Abu Hammam, 23	Shati RC/GAZA	M	Demo/Shot in liver	Mar 18*
96.	Namek Ahmad Hadj Hussein Milhem, 30	Kufr Dan/JENIN	M	Shot in head	Mar 20
97.	Khaled Moh'd Taher, 29	Nazlit Issa/TULKARM	M	Shot on 14 Mar; died in hosp.	Mar 20
98.	Adel Ahmed Jaber, 18	Rafah/GAZA	M	Shot in heart	Mar 21*
99.	Hikmat Daraghme, 26	Tubas/JENIN	M	Found shot in head & other	Mar 21*
100.	Majed Sawalmeh (Msaad), 21	Balata RC/NABLUS	M	2 bullets in chest	Mar 24*
101.	Muhamed Ali Abu Zur, 20	Balata RC/NABLUS	M	Shot in neck	Mar 24*
102.	Walid Abdul Fatah Fatafta, 18	Tarkumia/KHALIL	M	Shot in chest	Mar 25
103.	Khaled Hassan Murakam, 18	Tarkumia/KHALIL	M	Shot in liver	Mar 25
104.	Ayad Turki Salah(Khalil), 21	Zawateh/NABLUS	M	Shot in heart 25 Mar	Mar 26
105.	Majed Hussein Dhieb, 19	Kufr Thaleth/TULKARM	M	Shot in heart	Mar 26
106.	Awad Qassem Ibrahim, 30	Kufr Thaleth/TULKARM	M	Shot in chest	Mar 26
107.	Ghassan Qassem Awad Neir'rat, 17	Maythaloun/JENIN	M	Shot in neck in night clashes	Mar 27
108.	Omar Mahmoud Hamad Rabai'ah, 23	Maythaloun/JENIN	M	Shot in chest	Mar 27
109.	Fahim Mah. Moh'd Daoud Neir'rat, 27	Maythaloun/JENIN	M	Shot in chest	Mar 27
110.	Yasser Assad Ibrahim Khirbawi, 15	Salfit/NABLUS	M	Shot in chest	Mar 7
111.	Hussein Kamel Odeh, 19	Salfit/NABLUS	M	Shot 27 Mar(IN AMBULANCE)	Mar 28
112.	Wajih Yusef Rabi', 55	Deir Abu Mash'al/RAM	M	Shot in leg; then in neck	Mar 30*
113.	Shaker Ali Moh'd Shaker, 26	Deir Izbai'/RAMALLAH	M	Shot by sniper in chest	Mar 30*
114.	Khaled Moh'd Aref Qassem Salah, 22	Burqa/NABLUS	M	Shot in chest	Mar 30*
115.	AbdulKarim Moh'd Halaika, 24	Shuykh/KHALIL	M	Shot in chest; fell on head	Mar 30*
116.	Hussein Mahmud Hussein, 25	Yamoun/JENIN	M	Shot in head	Mar 30*
117.	Sleiman Ahmad Awwad Jneidi, 18	Yatta/KHALIL	M	Shot in abdomen	Mar 31*
118.	Moh'd Fares Hamed Ziben, 29	Yamoun/JENIN	M	Shot on 30 Mar	Mar 31*
119.	Jamal Khalil Tumeizi, 22	Ithna/KHALIL	M	Shot in head	Apr 1*
120.	Ishaq Nimer Silmiyeh, 18	Ithna/KHALIL	M		Apr 1*
121.	Salim Khalef Sha'er, 23	BETHLEHEM	M	Demo/Shot in head	Apr 2*
122.	Jihad Mustafa 'Assi, 18	Beit Liqya/RAMALLAH	M	Army raid/shot in mouth/chest; left to bleed to death	Apr 2*
123.	Khamis Hassan Ahmad, 38	Deir Sudan/RAMALLAH	M	Clash/shot in chest/throat	Apr 2*
124.	Jamil Rashed Kurdi, 55	Sabra/GAZA	M	Assault from van; Shin Bet &/or army; in keffiyehs	Apr 2*
125.	Ahmad Khamis Kurdi, 42-father	Sabra/GAZA	M	" "	Apr 2*
126.	Ala' Ahmad Kurdi, 21-son	Sabra/GAZA	M	" "	Apr 2*
127.	Ali Diab Abu Ali, 46	Yatta/KHALIL	M	Shot in neck 22 Mar	Apr 3*
128.	Hamed Abdul Muhidi Ze'dat, 20	Bani N'eim/KHALIL	M	Demo/	Apr 4*
129.	Hamzeh Ibrahim AbuShab, 20	Bani Sulheila/GAZA	M	Shot in stomach 30 Mar	Apr 4*
130.	Musa Saleh Daud Bani Shamsa, 20	Beita/NABLUS	S	Shot in head by settler tour bus armed guard; in village	Apr 6*
131.	Hatem Fayez Ahmad alJabber, 19	Beita/NABLUS	S	" " "	Apr 6*
132.	Issam Abdul Halim Said, 16	Beita/NABLUS	M	Shot down in a field	Apr 7*
133.	Yusef Rabi', 75	Deir Abu Mash'al/RAM	M	Shot in abdomen & thigh 30 Mar; husband of #113	Apr 8*
134.	Jalal Moh'd Milhem, 21	Kufr Rai/JENIN	M	Shot in chest	Apr 11
135.	Moh'd Kamel AbdulQadr Yahia, 20	Kufr Rai/JENIN	M	Shot in back; died in hospital	Apr 11
136.	Fuad Aziz, 21	Kufr Rai/JENIN	M	Shot in head; died in hospital	Apr 11
137.	Wael Hassan Taha, 25	NABLUS	M	Demo/shot in heart	Apr 14*
138.	Naaser Hamed alLidawi, 22	NABLUS	M	Demo at Wael's funeral	Apr 14*

MARTYRS SHOT DURING UPRISING, continued

Name, Age	Residence	By	Context	Date
39. Jamal Hussein Shehadeh, 17	Breij RC/GAZA	M	Abu Jihad's assassination	Apr 16*
40. Taysir alBoji, 17	Rafah/GAZA	M	" "	Apr 16*
41. Atwa Abu Arada, 15	Rafah RC/GAZA	M	" "	Apr 16*
42. Ayman Abu Amer, 22	Rafah/GAZA	M	" "	Apr 16*
43. Abdul Muhsein Hanun, 19	Khan Yunis/GAZA	M	" "	Apr 16*
44. Fikri Ibrahim alDaghmi, 22	Abasan/GAZA	M	" "	Apr 16*
45. Bassam alHariri, 25	Jenin RC/JENIN	M	" "	Apr 16
46. Saadah Karawi, 40	Jenin RC/JENIN	M	" "	Apr 16
47. Hilmi Ibrahim Abdallah, 23	JENIN	M	" "	Apr 16*
48. Muhie Addin Sawalme, 20	Qabatya/JENIN	M	" "	Apr 16
49. Hala Awad Amiri, 20	Habla/TULKARM	M	" "	Apr 16
50. Munir Ismail alTatari, 32	Jabalya/GAZA	M	Shot on 16 Apr	Apr 17
51. Iman Omar Abu Kamar	Khan Yunis/GAZA	M	" "	Apr 17*
52. Farid Ahmad Abu Darras, 25	Khan Yunis/GAZA	M	" "	Apr 17*
53. Ayda Othman To'ah, 30	Zeitun/GAZA	M	Shot in the chest	Apr 18*
54. Ahmed Musa Zurub Abu Eiyeh, 20	Rafah/GAZA	M	Shot in the back	Apr 18
55. Nazaar Moh'd Massad, 26	Faqua/JENIN	M	Shot after 2 houses demolished on Apr 18	Apr 19
56. Moh'd Hassan Nassar, 20	Nuseirat RC/GAZA	M	Shot/chest at mock funeral	Apr 20
57. Moh'd Fayez Abu Ali, 25	Bani Suheila/GAZA	M	Shot in head	Apr
58. Faraj Ismail Yusef Farrajallah, 25	Idhna/KHALIL	M	Shot in chest	Apr 22
59. Moh'd Ibrahim Abu Zeid, 16	Qabatya/JENIN	M	Demo/Shot in head	Apr 23*
60. Ahmad Hassan Salew, 27	Beit Arroush/KHALIL	M	Shot in clashes	Apr 24
61. Arij Sleiman Daud adik, 13	Kfur adik/NABLUS	M	Shot in head while carrying water for TG, on Apr 26	Apr 27*
62. Sari Hillal, 35	Kfur Malek/RAMALLAH	M	Shot in neck during attack	Apr 28
63. Naim Yusef AbuFarha, 22	Faqua/JENIN	M	Commander suspended pending investigation for unnecessary shooting	May 1
64. Omar Moh'd AbdulHamid Manasra, 18	Bani Naim/KHALIL	M	Shot in head	May 3*
65. Nidal Salem Balut Manasra, 19	Bani Naim/KHALIL	M	Shot in head	May 3*
66. Khaled Rafiq Abdul Qader Amira, 23	Balata RC/NABLUS	M	Shot through arms/torso	May 3
67. Jamal Mahmud Madhun, 20	Jabalya RC/GAZA	M	Shot in neck; died in Ahli	May 4
68. Rizek Hussein Sabah, 17	Jabalya RC/GAZA	M	Died in Ahli	May 4
69. Judah Abdallah Taiyem, 28	Turmus Aya/RAMALLAH	S	Shot in head by Shilo settler, in his field	May 5*
70. Ibrahim Moh'd Hussein, 34	Dheishe RC/BETHLEHEM	S	Shot in head in his house	May 9
71. AbdulKarim Raja Atiyeh, 21	Asakra/BETH	M	Shot in spine 30 Mar	May 12
72. Mufleh Mahmud Abu Zeid, 30	Qabatya/JENIN	M	Shot when M came to arrest	May 12
73. Jihad Bassan alAbe, 17	Jabalya RC/GAZA	M	Shot in head	May 16
74. Ala'addin Moh'd Saleh, 15	Azmut/NABLUS	M	Shot in neck	May 16
75. Majdi Mahmud Sleiman Hillal, 16	Abwein/RAMALLAH	M	Shot in heart	May 18
76. Kawthar Khaled Mohammad, 23	Tulkarm RC/TULKARM	M	Shot in chest	May 21
77. Moh'd Saadi alLulu, 40?	Breij RC/GAZA	M	Shot in heart	May 24
78. Iyad Abdallah Shanaa, 16	Qalqilya/TULKARM	M	Injured on Feb. 7	May 27*
79. Amin Rajab Abu Radaha, 14	Jalazon RC/RAMALLAH	M	Shot in head 25 May	May 27
80. Ina'am Rafiq Ghanem, 25	Jaba'/NABLUS	M	Shot in heart	May 29

1988-07-22

14:47

*** KESHER NEW-YORK ***

1408129

07

Martyrs Shot During Uprising, continued.

#	Name, Age	Residence	By	Context	Date
181.	Mustafa Ahmad Odeh Halaika, 20	Shuyukh/KHALIL	S	Car of settler youth entered village; shot him in heart	Jun 3
182.	Moh'd Issa Ghanem, 26	Deir Izb'ia/RAMALLAH	M	Shot in Safa village	Jun 3
183.	Emad Hussan Hawari, 17	Sebastia/NABLUS	M	Shot in head + chest	Jun 9*
184.	Saed Moh'd alHaik, 18	Einsultan RC/JERICO	M	Shot in heart	Jun 12
185.	Bassem Issa Sabbagh, 21	Jenin RC/JENIN	M	Shot/hit by jeep/rel'd from hosp./arrested/found dead	Jun 12
186.	Deib mahmud Hussein, 42	Abwein/RAMALLAH	M	He is deaf-mute	Jun 13
187.	Nidal Ibrahim Abu Hassan, 20	Battir/BETHLEHEM	M	Soldier said he threw molotov	Jun 15
188.	Taysir Hussein Blitat, 27	Beit Furiq/NABLUS	M	Army raid to demolish house	Jun 16
189.	Raed Khaled Yusef alHaj, 17	Khan Yunis RC/ GAZA	M	Shot in heart***	Jun 18
190.	Taalat Khalil Zaqqout, 16	Rafah RC/GAZA	M	Demo/Shot in head !!!	Jun 22
191.	Ibrahim Ghassan Arangi, 15	Taibe/RAMALLAH	M	Demo/shot in stomach	Jun 29
192.	Arafat Ahmad Hanani, 16	Beit Furiq/NABLUS	M	Died in hospital from leg wound 16 Jun	Jun 30
193.	Fatmeh Yusef Sahwil, 27	Abwein/RAMALLAH	M	Shot in head 18 May	Jul 1
194.	Na'el Khameisi, 17	Zbuba/JENIN	M	Shot in head in Jenin demo	Jul 2
195.	Abdul Qader Hassan Abu Amr (Dababat), 22	Tubas/JENIN	M	Demo/Shot in stomach	Jul 6
196.	Fiyak Sleiman Hussein Radwan, 25	Jabalya RC/GAZA	M	Shot in heart	Jul 10
197.	Zuhdi Mansour Breiki, 17	Old Askar RC/NABLUS	M	Shot twice in thighs	Jul 10
198.	Hassan Ahmad Jabber Adis, 16	ANABTA / TULKARH	M	Shot several times; Skull-fractured (Hitah Hosp)	Jul 11
199.	Fares Anabtawi, 17	Nablus	M	shot	Jul 11

***There were reports that he was shot, then choked to death. The case is under investigation.
 !!!His mother is in prison

* = confirmed by fieldwork; in database

M = occupation forces (military, police, border guards, security services, civil admin. officials)

S = settler acting in civilian capacity; C = collaborator; ? = unknown

0 0523

7
 10

1988-07-22

14:49

**** KESHER NEW-YORK ****

1408129

08

PALESTINE HUMAN RIGHTS INFORMATION CENTER, JERUSALEM

Uprising Martyrs: Beaten/Burned/Electrocuted/Stabbed

Name, Age	Residence	Context	Date
1. Subhiyeh Darwish Hashash, 55	Balata RC/NABLUS	Beaten 20 Dec; died from resulting complications	Jan 18*
2. Mohammad Mahmoud Ibeid, 28	Ram/JERUSALEM	Ordered out of car & beaten with clubs & gunbutts; died in Maqassad Hospital; official cause of death: heart attack	Jan 30*
3. Mohammad Mahmud Badran, 34	Jabalya/GAZA	Beaten on head 9 Dec and again in Feb	Feb 4
4. Rami Aklouk, 15	Deir Balah/GAZA	Beaten on head 6 Feb; died in Maqassad hospital	Feb 7
5. Ayad Mohammad Akel, 17	Breij RC/GAZA	Taken from home by soldiers & beaten on head; found hours later	Feb 8
6. Khader Elias Tarazi, 19	Gaza City/GAZA	Beaten in a home; strapped to jeep; reported dead at Soroka Hospital of head wound	Feb 9*
7. Anwar Amireh, 27	Bireh/RAMALLAH	Arrested, seen being beaten on 23 Feb; body found by police & returned to family 27 Feb	Feb 23*
8. Yusif Tawfiq alKilani, 21	Ya'abad/JENIN	Beaten; run over by military jeep	Feb 25*
9. Kamleh Mahmud Sharaf, 60	Breij RC/GAZA	Beaten on head in her house; army threatened family to report death by "natural causes"	Mar 11
10. Mohammad Skafi, 4 yrs.	Shuja'iyyeh/GAZA	Soldier lobbed teargas into house which ignited stove; boy died from burns 4 hrs later	Mar 12*
11. Moh'd Mahmud Khaled, 19	EinBeitalMaa/NABLUS	Beaten on head; shot in leg**	Mar 18*
12. Moh'd Mahmud Abdul Rahman Hamed, 24	Silwad/RAMALLAH	Beaten on 4 Feb; died from apparent internal injuries; in hosp.	Mar 19*
13. Omar Hassan AbuMarahil, 27	Beit Lehiya/GAZA	Body found, with evidence of beating on head, near Beit Hanoun	Mar 21
14. Khalil Khamzawi, 18	Askar RC/NABLUS	Electrocuted while removing boots from power line; under army orders	Apr 3
15. Suad Ahmed Yusef, 90	Zeitun/GAZA	Beaten in home; died in Ahli Hosp.	Apr 12
16. Ibrahim Abu Aishe, 71	KHALIL	Apparently beaten by settlers on 12 May	May 15
17. Husni Moh'd Mahsirí, 40+	Beit Jala/BETHLEHEM (Duha)	Beaten body found in Moshav Beit Meir; suspected by settlers	May 16
18. Hussein Juma' AbuJalaleh, 20	Jabalya RC/GAZA	Died in hospital, 1 day after beaten on head during curfew lifting; also beaten 2 months earlier	Jun 7

** - originally reported as shooting death, but medical report and field information indicates the cause of death was the beating on the head; he was also shot in the leg.

1 8 0 0523
10

PALESTINE HUMAN RIGHTS INFORMATION CENTER, JERUSALEM

UPRISING MARTYRS (TEARGAS RELATED)

#	Name , Age	Residence	Context	Date
1.	Najwa Masri, 18	Beit Hanoun/GAZA	Hit by teargas cannisters in demonstration as she tried to help dying youth	Dec 15*
2.	Khalil Maheiri, 76	Bireh/RAMALLAH	Teargassed after Friday prayers at alAqsa Mosque	Dec 13*
3.	Amal AbdulWahad Qseisa, 5d.	Jabalya RC/GAZA	Teargassed in home when camp curfewed; turned blue & probably died on 23 Dec, but death not reported until 25 Dec	Dec 23*
4.	Raed Obeid, 3 mos.	Jabalya RC/GAZA	Teargassed in home 15 Dec	Jan 1
5.	Mariam Abu Zahir, 81	Jabalya RC/GAZA	2 teargas cannisters landed in her house 1 Jan; she lost consciousness & died the next day	Jan *
6.	Wijdan Faria, 38 + 9 month fetus	Khan Yunis/GAZA	Teargassed in home; died in hospital	Jan 10*
7.	Amira Askar, 35 + 40 day fetus	Jabalya RC/GAZA		Jan 11
8.	Fayrouz Ahmad Shobaki, 11	Deir Ameer RC/RAMALLAH	Helicopters dropped teargas; overcome by gas, she was taken to hospital, but died on way.	Jan 13*
9.	Samer Ali Juma'a Badaha, 5m.	Deir Ameer RC/RAMALLAH	Same as above; died next day	Jan 14*
10.	Imad Hamdi Abu Asi, 15 d.	Zeitun Qtr/GAZA		Jan 14
11.	Moh'd Khaled Shahin, 75 d.	Zeitun Qtr/GAZA	In home; died in 5 hrs.	Jan 14*
12.	Moh'd Ramadan Tubbaza, 17	Nuseirat RC/GAZA	Heavily TGed at mosque 9 Jan, then beaten; foam in one lung	Jan 14*
13.	Amna Darwish, 72	GAZA		Jan 16
14.	Haitham Shqeiro, 4 m.	Qalqilya/TULKARM	Carried by mother on street when demo teargassed; died in hosp.	Jan 16*
15.	Abdul Fattah Maqawi, 2 mo.	Qalqilya/TULKARM	TG on 15 Jan, with immediate distress, but taken to hosp. next day; twin bro. in hosp. 12 days	Jan 16*
16.	Fatmeh Salman, 57	Beit Safafa/BETHLEHEM	Teargassed on street	Jan 23*
17.	Fatmeh alQidri, 1 day	Khan Yunis/GAZA	Pre-mature birth from teargas	Dec 1*
18.	Khaled alQidri, 14 days	Khan Yunis/GAZA	Fatmeh's twin	Dec 23*
19.	Omar Juma' alRa'i, 62	Shuja'iyyeh/GAZA	Teargassed 13 Feb	Feb 14
20.	Rana Mahmud Adwan, 3 mos.	Rafah RC/GAZA		Feb 17
21.	Arafat Moh'd Abu Rous, 6 mo.	Rafah RC/GAZA	TGed in home in am; died at night	Feb 17*
22.	Ranin Yusef Sfair, 3 mos.	Rafah/GAZA		Feb 21
23.	Ahmad Sadek Abu Salheia, 65	NABLUS	Hit by TG + RB by his shop	Feb 21*
24.	Fuad Aiyub Sha'rawi, 48	KHALIL	Teargas dropped into mosque by helicopter; hit in head	Feb 26*
25.	Suleiman Taher, 657	Baka Sharqiyyeh/TULKARM	Teargassed 26 Feb	Mar 2
26.	Khitam Sabri 'Aram, 8	Rafah/GAZA	In schoolyard demonstration	Mar 3*
27.	Salahaddin Nakeeb, 33	Askar RC/NABLUS		Mar 7
28.	Salim Moh'd Musa Amer, 43 d.	Khan Yunis/GAZA	TG in home; died next day; Nasr hosp. afraid to give death cert.	May 7*
29.	Khaled Mustafa Hawajreh, 2.5 m.	Breij RC/GAZA	TG Mar 7 under curfew; died in hospital Mar 8	Mar 8*
30.	Shirin AbdulMunem Elayan, 4 m	Deir Balah RC/GAZA		Mar 8

 UPRISING MARTYRS: TEARGAS RELATED, continued

#	Name, Age	Residence/Region	Notes	Date
31.	Yusef Hassuna, 3 mos.	Deir Balah RC/GAZA		Mar 8
32.	Sanaar Samir Ebeld, 40 days	Khan Yunis RC/GAZA		Mar 9
33.	Yahia alMaghrabi, 2 mos.	Zeitun/GAZA	Teargassed Feb 13	Mar 13
34.	Salim al Yahia, 60	TULKARM	Teargas in house	Mar 16
35.	Juma' Ibrahim alTukhi, 55	alAmari RC/RAMALLAH	Teargassed 16 Mar	Mar 17*
36.	Ali Moh'd Abu Hajjar, 70	Jabalya RC/GAZA		Mar 18
37.	Alaa' Omar Abu Sharifa, 4 m.	Shati RC/GAZA		Mar 21
38.	Hussein Fares Iqmeil, 70	Qabatya/JENIN	Teargassed same day	Mar 21
39.	Mustafa Srur, 60	Shati RC/GAZA	Teargassed on 18 Mar/asmatic	Mar 23
40.	Nabila Ali Yajizi, 30	Sheikh Radwan/GAZA	Teargassed 24 Mar	Mar 26*
41.	Shirin Ali Maniarawi, 1 mo.	Rafah RC/GAZA	Teargassed 28 Mar	Mar 29*
42.	Hamid Abdallah Asmadi, 20 d.	Qabatya/JENIN	Died in Jenin hosp. 2 weeks after teargassed (21 Mar)	Apr 2
43.	Rajib Ahmad Sulalibi, 75	Shati RC/GAZA	Teargassed 3 Apr	Apr 4*
44.	Subhiyeh Rashid Mankush, 60	Shati RC/GAZA	Teargassed in demo; suffered from a heart disease	Apr 9*
45.	Hasan Mahmud Qaud, 22	Shati RC/GAZA	TG/helicopter, by house died in hosp. 5 hrs later	Apr 12*
46.	Wadfa Faraj Allah, 70	Jabalya RC/GAZA	Teargassed in her house	Apr 17
47.	Jamal Hussein Alqam, 1 week	Shu'fat RC/JERUSALEM	Teargassed in home	Apr 17~
48.	Zeid Tawfiq Amarneh, 14	Yaabad/JENIN	Hit in head by TG cannister	Apr 17!*
49.	Ismail Abu Sheikh, 50	Qalqilya/TULKARM	TG at home; had cancer	Apr 20*
50.	Naima Moh'd 'Adi, 55	Beit Ummar/KHALIL	Teargassed in home 23 Apr	Apr 24*
51.	Moh'd Atyan Hamad, 28	Silwad/RAMALLAH	Died in Kfur Yuna Prison from TG	Apr 23
52.	Moh'd Samhan AbdulQader Samhan, 52	RasKarkar/RAMALLAH		Apr 24*
53.	Khaled Hasan Najjar, 55	Shati RC/GAZA	TG in house; died in Shifa Hosp. Official autopsy showed no sign of "poison;" official cause of death - heart attack, but reeked of teargas at hospital	May 4*
54.	Dina Munir aSawafri, 3	Zaitoun/GAZA	Taken to Ahli Hosp.	May 27
55.	Abdallah Khaled Mubarak Khalaf, 27	Ezzariyeh/BETHLEHEM	Died in Maqassad hosp. one month after heart attack when hit by TG cannister & inhaled large amt	Jun 8*
56.	Maiaa Jaffal, 40 day	Dhahiriyyeh/KHALIL	TG fell in room as her family visited in Dhaishe RC	Jun 8*
57.	Khaled Sha'abelu, 35	Rafidiyyeh/NABLUS	TGed in town; heart condition	Jun 30
58.	Tawfiq Jaafer Malamha, 55	Qabatya/JENIN	TGed 27 Jun	Jun 3

* - confirmed by fieldwork, with available documentation; others in process.
 ! - Originally reported as a shooting death; confirmed that cause of death
 was blow by TG cannister.

0 0523

10

 10

מדינת ישראל
משרד המשפטים

יג"מ

5

ירושלים, א' בתמוז ה'תשמ"ח
16 ביוני 1988

היועץ המשפטי לממשלה

2827

אל: מזכיר הממשלה

נכבדי,

הנדון: תכנית לפיתוח ביניים לבעיות הדחופות בבתי הוראה
טמן: מכתב מיום 14.6.88.

1. בתבקשתי לחוות דעתי על השאלה המשפטית שבחוות דעתי העבודה הכרוכה בתוכנית לפיתוח ביניים שהוצעה מטעם הרופאים במטמן של פרופ' דן מיכאלי שצורף למכתבן שבסימוכין.
 2. מאחר שהמטמן הנדון סתם ולא פרש כמה מעקרונותיה של הצעת הרופאים, ולעקרונות אלה עשויה להיות נפקות קובעת לגבי חוות הדעת המתבקשת, ראיתי לזמן אלי את בעל ההצעה ואת עמיתיו, מנהלי בתי הוראה, לשם הבחנת יסודותיה של התכנית המוצעת.
 3. כפי שהסתבר לי מתוך השקלא וטריא עם משתתפי הישיבה נראה כי ביסודה של התוכנית מובחים שיקולים ועקרונות אלה:
 - א. פעילותה של העמותה לכשתקום תיקף את כל הסגל הרפואי, הפרא-רפואי והמינהלי בבית החולים. כל הנמנה עם סגל זה תהא לו אפשרות להשתלב בפעילות הנוספת, שתיעשה במסגרתה של ההצעה.
 - ב. פעילותו של הסגל בועדה להתקיים במקום עבודתו הסדיר, ויהיו באותו בית חולים שבו הוא מועסק חדיר. כיון שכן, לא תהא, מבחינת מהותה של העבודה הנעשית, שום הבחנה בין המתכונת של העבודה הנעשית בעבור בית החולים לבין המתכונת הנעשית בעבור העמותה.
- בעיני מוצבון מן הצד עשויה שתיראה עבודה במתכונת זו כעבודה במתכונת זו. מכאן הרושם שעשוי להותקבל כאילו אין בין מתכונת זו לבין מתכונת זו אלא שינוי האדרת של המעביד, שנעשה לחזות חיצונית גרידא, ועל כל פנים לשם תכלית שאין בינה לבין הצרכים הממשליים של העבודה גופא ולא כלום.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

-- 2 --

חוק המסמטי לממשלה

ג. זאת מבחינת הסגל. אך גם מבחינת הפעילות גופה אין מדובר בשתי מסגרות נבדלות אלא ברצף אחד של פעילות המתנהלת כל כולה בין כולי בית החולים, ע"י הנהלת בית החולים ובפיקוח מקצועי ומינהלי מלא של הנהלת בית החולים לרבות מנהלי המחלקות.

ז. העסקת העובדים בועדה להיעשות בשתי מסגרות משפטיות נבדלות. האחת, מסגרת של בית החולים, והשניה מסגרת של העמותה.

ה. הוא הדין לגבי הזכויות הטוביוניות של העובדים, שאף הן בועדו להיות נבדלות.

4. השאלה הנשאלת היא אם לנוכח עקרונות אלה של מבנה, של נהגות ושל תנאי העסקה שנמנו לעיל, ואחרים שלא נחווירו עדיין אפילו לבעלי ההצעה ונמילא לא פורטו לעיל, ניתן לומר בביטחה יחסית כי לא עשויה לבוא טענה, הראויה להישמע, שיש לראות בהנהלת בית החולים את מעבידו של כל יחיד ויחיד הפועל במסגרת העמותה.

5. לאחר בחינה מדוקדקת של הפסיקה במסכת דיני העבודה ודומה בעיני כי התשובה המתבקשת לשאלה זו היא כי עשויה גם עשויה להישמע, ואולי גם להתקבל, טענה, כי חרף כל הסממנים המבדילים בין המעביד שבמסגרת המסדירה לבין המעביד שבמסגרת המיוחדת מופרשים יחסי העבודה עם בית החולים גם על הפעילות במסגרת העמותה.

6. לא אלאה את חברי הועדה הנכבדים בפרטי הפסיקה שבטוריה זו. אפרטם במידת הצורך.

עם זה אבהיר כי השיקול העיקרי הקובע בעיני הפסיקה לענין היוצרותם של יחסי עובד ומעביד הוא זכר השתלבותו של עושה העבודה בפעילות הכוללת המבוצעת במקום העבודה ותחת ביהולו, פיקוחו ומימוןו של המעסיק.

מצינו בפסיקה מקרים של מועסקים ע"י כמה מעבידים במשותף ובמקביל, טבהם בזה עובד כשכירו של כל אחד מהמעבידים, הגם שלהללו אין בהכרח אינטרס משותף, והם פועלים במישורים שונים. קל וחומר טביון להורות כן בענין כגון זה דנן, כששני המעבידים הנסעניס פועליס במישור אחד, ופעילוונם נעשית לא רק במקום אחד ובאותם כלים, אלא באמצעות אותו אנשיו, כששני המעסיקים חותרים לזכלית אחת, וכשהפעילויות נעשות ברצף אחת של ביהול ומרות.

אם נוסיף על אלה את העובדה שהאובייקט לפעילות, אותו טובייקט - החולה הנזקק לשירות הרפואי - אחד הוא במסגרת זו כבמסגרת זו, הרי כל המשותף להבחנה בין המעסיקים הוא הגוף המשלט את גמול העבודה.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

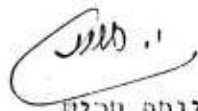
חיווך המשפטי לממשלה

-- 3 --

7. הפועל היוצא ממסקנה זו הוא, כי בהכרח הוא שלצורך התגברות על האילוצים המשפטיים הנובעים מדיני העבודה והא נכונות מצד כל הגורמים המעורבים לשנות כמה תפיסות יסוד לגבי זרן ארגונה של ההעסקה. וכן בהשתנות תפיסות אלו, במגמה להבדיל ולייחז באמת ובתמים את תחומי העבודה של ביה"ח מזה והעמותה או החברה מזה, ביוון יהיה להסיר חשש של הירוצרות יחסי עבודה לגבי המתכונת הנוספת.

בשאלה זו, שהיא השניה במנין שאלותיו, אשוב ואכתוב לך.

ב ב ר כ ה,

יוסף מוריט
חיווך המשפטי לממשלה

העתקים: ✓ ראש הממשלה
נ"ל ראש הממשלה ושר החוץ
שר האוצר
שרת הבריאות.

ירושלים, כ"ט בסיון התשמ"ז
14 ביוני 1988

ד ח ו פ
במסירה מיוחדת

אל: מר י. חריש, היועץ המשפטי לממשלה

מאת: מזכיר הממשלה

שלום רב,

הנדון: תכנית לפתרון ביניים לבעיות הדחופות בבתי החולים:
שאלות משפטיות - החלטת ועדת השרים

א. ועדת השרים לנושא הבעיות הדחופות בבתי החולים קיבלה לעיונה, בין השאר, הצעה שכותרתה "תכנית לפתרון ביניים למשבר הנוכחי בבתי החולים" במסמך של פרופ' דן מיכאלי, מנכ"ל המרכז הרפואי תל-אביב, מיום 9.6.88 המצורף לכאן.

ב. הועדה טרם קיבלה את פירוט המספרים שבהם מדובר ודרכי העבודה המוצעות, אך בשלב זה, ומבלי שיוסק מכך כי ישנה הסכמה לקבל את התכנית, מבקשת היא, על-פי החלטתה מיום כ"ח בסיון התשמ"ח (13.6.88), להציג לפניך שתי שאלות לחוות דעת:

1. האם ההצעה בנושא שיטת התשלום וההתקשרות המפורטת במסמך הרצ"ב בעמ' 2 (מסומן) כרוכה בחשש להוצרותם של יחסי עובד ומעביד בין בתי החולים או המדינה לעובדים?

2. אם ישנו חשש כזה - כיצד, מן הבחינה המשפטית, ניתן למנעו, (קרי על-ידי אפשרויות למבנה אחר)?

ג. מחמת דחיפות הנושא, תכיר לך הועדה תודה, אם התשובה לשאלה הראשונה תימסר תוך יומיים, ואם בעקבות תשובה זו תתחייב תשובה גם לשאלה השנייה - כי זו תימסר בתוך שבוע מהיום.

ב בר כ ה,

אליקים דובינשטיין

העתק: ראש הממשלה
ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ
שר האוצר
שרת הבריאות

מזכירות הממשלה

ירושלים, כ"ט בסיון התשמ"ז
14 ביוני 1988

ד ח ו פ
במסירה מיוחדת

אל: מר י. חריש, היועץ המשפטי לממשלה

מאת: מזכיר הממשלה

שלום רב,

הנדון: תכנית לפתרון ביניים לבעיות הדחופות בבתי החולים:
שאלות משפטיות - החלטת ועדת השרים

א. ועדת השרים לנושא הבעיות הדחופות בבתי החולים קיבלה לעיונה, בין השאר, הצעה שכותרתה "תכנית לפתרון ביניים למשבר הנוכחי בבתי החולים" במסמך של פרופ' דן מיכאלי, מנכ"ל המרכז הרפואי תל-אביב, מיום 9.6.88 המצורף לכאן.

ב. הועדה טרם קיבלה את פירוט המספרים שבהם מדובר ודרכי העבודה המוצעות, אך בשלב זה, ומבלי שיוסק מכך כי ישנה הסכמה לקבל את התכנית, מבקשת היא, על-פי החלטתה מיום כ"ח בסיון התשמ"ח (13.6.88), להציג לפניך שתי שאלות לחוות דעת:

1. האם ההצעה בנושא שיטת התשלום וההזנקשות המפורטת במסמך הרצ"ב בעמ' 2 (מסומן) כרוכה בחשש להוצרותם של יחסי עובד ומעביד בין בתי החולים או המדינה לעובדים?

2. אם ישנו חשש כזה - כיצד, חן הבחינה המשפטית, ניתן למנועו, (קרי על-ידי אפשרויות למבנה אחר)?

ג. מחמת דחיפות הנושא, תכיר לך הועדה תודה, אם התשובה לשאלה הראשונה תימסר תוך יומיים, ואם בעקבות תשובה זו תתחייב תשובה גם לשאלה השנייה - כי זו תימסר בתוך שבוע מהיום.

בכרחה,

אליקים וובינשטיין

העתק: ראש הממשלה

מחלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ

שר האוצר

שרת הבריאות

19.6.88

א.ש.כ. מ.ש.ל.

ביצוע המלצות צוות השופט קמא בענין תאונת הדרכים בצומת הכונים

א. בעקבות הזלטת המחשלה מס. 311 מיום כ"א באדר התשמ"ז (22.3.87) הלוטה, מצורפת-בזה חוות דעתו של היועץ המשפטי למחשלה מיום י"ג בסיון התשמ"ח (29.5.88) המדברת בעדה.

ב. לוטות בקשר לכך גם הצעת יישום שהגיש שר התחבורה בחלק הנוגע למשרדו והערות סגן ראש המחשלה ושר החינוך והתרכות בחלק הנוגע למשרדו.

ג. מוצע לאשר את המלצות היועץ המשפטי למחשלה בשילוב עם מסמכי השרים הנזכרים לעיל.

מוגש על ידי ראש המחשלה

ל' בסיון התשמ"ח
15.06.88

מדינת ישראל

משרד המשפטים

ירושלים, יג' בסיוון ה'תשמ"ח
29 במאי 1988

חיוףז המשפטי לממשלה

6396/12

2823

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: דו"ח על ביצוע המלצות צוות כב' השופט עדרא קמא
בענין תאונת הדרכים בצומת הכונים

על פי הוולטו הממשלה מט' 311, מיום כ"א באדר תשמ"ז (22.3.87),
הריני להביא בפני הממשלה את הערותי לענין ביצוע ההמלצות של צוות
השופט קמא.

דו"ח זה מהווה המשך לחוות דעתי שבה הכעתי עמדותי נגד הקמת ועדת
חקירה ממלכתית לצורן בחינת האחריות האישית, לפי הצעת צוות השופט קמא.

להלן העירווי באשר ליתר המלצות הצוות האמור.

א. ההמלצות המופיעות בסעיפים 1 - 6 לדו"ח קמא (עמ' 25-26)

הנושאים המנויים בהמלצות דלעיל קשורים כולט בקביעת הכלליט
המיועזים להשיג מירב הבטיחות באופן תפעולה של הרכבת.

ברצוני להזכיר, בהקשר זה, כי עוד בטרם מונו וזכרי צוות קמא
לתפקידם, מונה צוות בינמשרדי להפקת לקחים מהתאונה בצומת הכונים.

צוות זה הגיש את המלצותיו, שלושים ושלוש במטפר. המלצות אלה,
למעט ארבע, אומצו על ידי ועדת השרים לעניני בטיחות בדרכים.

לעניות דעתי עולות המלצות אלו בקנה אחד עם המלצות צוות קמא
בענין שיפור תנאי הבטיחות של הרכבת.

... רצ"ב ריכוז המלצות הצוות הבינמשרדי ובצידו אופן הישוט. (*)

(*) נמצא לעיון השרים במזכירות הממשלה

מצ"ב עמ' 25-26 מדו"ח קמא הנזכרים לעיל

מדינת ישראל

משרד המשפטים

חיועץ המשפטי לממשלה

חלק מן ההמלצות קבלו בסיוען בווקוביט לתקנות התעבורה.

לחלק מן ההמלצות לא ניתן עיגון בווקיקה, והריני בא להמליץ בזה, כי הממשלה תורה למשרד התחבורה להגיש הצעות חוק אשר תתקן את פקודת מסילות הברזל (נוסח חדש), תשל"ב-1972 במובן הבא:

תוקט רשות מוסמכת על פי החוק, אשר תרכז בידיה את הסמכויות ואת האחריות להחזקה תקינה של כל מפגשי מסילות הברזל בארץ באשר הם שט. (המלצות י"ח, י"ט של הצוות הבינמשרדי, הנלצה (1) של צוות קמא). בהקשר זה תיקבל והרשות המוסמכת סמכויות של רשות תמרור מקומית לצורך תמרור מפגשי מסילות הברזל (המלצה כ"ב של הצוות הבינמשרדי).

הרשות המוסמכת תוכל גם להתקין תקנות שעניינן כללי הזהירות של נסיעת רכבת, בכלל ובמפגשי בפרט כמפורט בהמלצה (2) של צוות קמא, וכן תוסנת הרשות להתקין תקנות בעניינים המפורטים בסעיפים (3) ו-(4) של המלצות צוות קמא.

אני סבור, כי ההנחיות להסדרות הבטיחות במפגשי מסילות ברזל-דרך, נמאז 1987, שהוצאו על ידי ועדת ההיגוי הבינמשרדית למפגשים (מצ"ב), אין בהן משום יישום נאות של ההערות וההמלצות שהובאו בו"ו קמא, שכן כל עוד לא תהיה רשות מוסמכת שסמכויותיה מעוגנות בחוק, ודרכי פעולתה מפורטות בתקנות, לא יהיה גוף שניידת האווריות הרובצות עליו, ודו"כ אוויר לבקט את האמצעים הווקיים העומדים לרשותו, לצורך הבטחת תקינותה של פעולת הרכבת.

ב. ההמלצות שבסעיף 7 לדו"ח קמא (עמ' 26)

... מצ"ב חוזר מנכ"ל משרד הווינוך מו/5 מ"כ בטבת הושמ"ו* (1.1.86) שבו אומצו ההמלצות של הצוות הבינמשרדי בענין הסעות תלמידים.

עפ"י האמור במכתב הלוואי של לשכת היועץ המשפטי למשרד הווינוך, חייב כל טיול מוטעט מוסד חינוך לקבל את אישור מנהל המוסד.

בווינת הווינוך וההערות שבמכתב הלוואי הביאה אוויר לנטקבה שהסודי הבטיחות בכל הנוגע לבוהירת מסלולי טיול ואישורם אינו משביע רצון, שכן לא מצאנו גורם שיפקח ויאשר את המסלול מבחינה בטיחותית.

נראה לי, איפוא, כי בכל הנוגע להמלצה שעניינה נוהל איטור טיולים של בתי ספר (ראולי יפה שעה זו גם לטפול בטיולים של תנועות הנוער מן ההיבט הבטיחותי), על הממשלה להורות למשרד הווינוך להביא בפניה נוהל מתוקן אשר יבטיח כי כל מסלול טיול שנבחר, עבר בקורות ובדיקה של המומחים לדבר בכל הנוגע למידת הוואמוו מן הבחינה הבטיחותית, ברוח הזכרים האמורים בהמלצה (7) של דו"ח קמא.

ב ב ר כ ה,

י. מ. ע.

היועץ המשפטי לממשלה

(*) נמצא לעיון השרים במזכירות הממשלה

- (1) לקבוע, בחיקוק מחאים, את תחומי האחריות של הרשויות והגופים השונים וכן את אחריותם של ממלאי התפקידים הרשמיים למעשים ולמחזלים.
- (2) לקבוע, בחיקוק מחאים, את כללי הוהירות של נסיעת רכבת, לרבות כללי בלימת חירום, הגבלת מהירות והתנהגות במפגשי רכבת. אין להשאיר קביעת כללים כאמור להנחיות פנימיות ולהוראות מינהל.
- הכללים האמורים יכללו גם את המהירות המרבית המותרת לרכבת בקטעי דרך לסוגיה ובמפגשים לסוגיה.
- (3) לקבוע, בחיקוק, כללי כשירותם של נהגי קטרים ועוזריהם, לרבות בדיקות רפואיות ומבחנים וכן בדיקות רפואיות חכופות ושופפות מגיל מסוים ואילך, כדוגמת התקנות הקבועות לגבי נהגי רכב.
- (4) לקבוע, בחיקוק, כי נהג קטר שהיה מעורב בתאונה דרכים - יוחלה רשיונו עד לבירור נסיבות התאונה. לדעתנו, ניתן לאמץ לענין זה את ההוראות של סעיף 47 לפקודת התעבורה גבי החליית רשיון הנהיגה של נוהג שהיה מעורב בתאונה דרכים שבה נפגע אדם או ניווק רכוש.
- (5) ועדות הבירור והבדיקה שיוקמו לפי סעיף 76 א' לפקודת התעבורה לא ידונו ולא ימליצו בכל הנוגע לאחריות במישור העונשי בחקירת סיבות התאונה וגורמיה. חפקיד זה ימשיך להיות מוטל על כתפי רשויות החקירה והתביעה. לפיכך, יש גם צורך מידי להתקין חקנות לפי סעיף 76 א' (ב) לפקודת התעבורה בדבר מינוי ועדות בירור ובדיקה, פעולותיהן וסמכויותיהן.
- (6) יש לדעתנו צורך לצייד כל אוטובוס או רכב אחר המסיע נוסעים ממספר מסוים ויותר ואמבולנס - בציוד עזרה ראשונה שיכלול ציוד החיאה וכל ציוד רפואי חיוני אחר למקרה כזה - לפי חקן שיקבע מנכ"ל משרד הבריאות או מי שהסמיכו לכך. ציוד מחאים ובכמות מספקת לתאונה רבת-נפגעים יהיה גם ברכבות, בקרונות שונים.
- יש גם לצייד כל רופא הרוצה בכך בציוד החיאה שישא עמו ברכבו או בחיקו בכל עת.
- (7) מקובל עלינו המלצת הצוות המשטרתי שיש לחייב בחי ספר באישור מסלולי טיולים ע"י משרד החינוך. באישור המסלול יפורטו נקודות תורפה וסכנות צפויות, לרבות מפגשים בלתי מוגנים לרכב, נהגי אוטובוסים וטיולים ורכב אחר המסיע נוסעים יקבלו חידרון מוקדם שיפרט את נחית הטיול ודרכים עקיפות, לפי הצורך.

שר התחבורה

ירושלים, ט' בסיון תשל"ח
15 ביוני 1978

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: דו"ח על ביצוע המלצות צוות כב' השופט ע. קמא
בענין תאונות הדרכים בצומת הבונים

אני מקבל בברכה המלצותיו של היועץ המשפטי לממשלה לתקן את פקודת מסילות הברזל (נוסח חדש), תשל"ב - 1972 ולעגן בה סמכויות נוספות הנוגעות לאחזקה תקינה של מפגשי מסילות הברזל.

הרשות המוסמכת הטבעית על פי פקודת מסילות הברזל היא המנהל הכללי של רכבת ישראל אשר סמכויותיו כיום מעוגנות בפקודה והן רחבות ביותר בכל הקשור לתיפעולה של הרכבת ובין השאר בכוחו גם להתקין תקנות וחוקי עזר לביצוע סמכויותיו.

בכל הנוגע למפגשי מסילות ברזל מדובר בהתערבות גם בתחום האחריות והסמכויות של רשויות שמחוץ למשרד התחבורה כגון: משרד הפנים, משרד השיכון והבינוי ורשויות מקומיות.

לפיכך יש לקבוע בתיקון לפקודה כי המנהל הכללי של הרכבת, כרשות מוסמכת, יוסמך לרכז בידיו את הסמכויות והאחריות לבנייתם, הסדרתם, אחזקתם ותיפעולם של מפגשי מסילות הברזל בארץ ויוסמך בעניינים אלה להורות לכל גוף ובמיוחד לגופים המנויים לעיל - גם אם אינו כפוף לו במסגרת האירגונית של הרכבת; קיבל אחד מגופים אלה הוראה של הרשות המוסמכת כאמור, חייב יהיה על פי הדין לקיימה.

שר התחבורה

עם קבלת החלטת ממשלה בנדון, בדעתי להורות ליועץ המשפטי לממשלה
לתאם עם המנהל הכללי של הרכבת והמנהל הכללי של רשות הנמלים
(וזאת מאחר ורשות הנמלים אמורה למזג בתוכה את רכבת ישראל)
ולהביא בפני את נוסח הצעת החוק אשר אביא לאישור הממשלה.

ב בר כ ה,

חיים קורפו

העתיקים:

היועץ המשפטי לממשלה

היועץ המשפטי, משרד התחבורה

מדינת ישראל
משרד החינוך והתרבות

סגן ראש הממשלה
ושר החינוך והתרבות

ל' סיון תשמ"ח
15 ביוני 1988
שמש 01 6

לכבוד מר אליקים רובינשטיין
מזכיר הממשלה.

הנדון: הערות למכתבו של היועץ המשפטי לממשלה מיום 29.5.88

בזיקה למכתבו של היועץ המשפטי לממשלה מיום 29 במאי להלן השגותי:

- א. בחוזר מנכ"ל משרד החינוך מו/5 מכ" בטבת תשמ"ו 1.1.1986 הוכנסו כל התוספות שהומלצו על ידי הועדה הבין משרדית שמונתה על ידי שר החינוך והתרבות לבדיקת ההיבטים החינוכיים והבטיחותיים של טיול-בי"ס ברנר, ההכנות שלפני הטיול וההתנהגות בעת בטיול.
 - ב. הדברים שלכאורה חסרים בחוזר זה ואינם משביעים רצונו של היועץ המשפטי לממשלה מופיעים בצורה ברורה בשני חוזרי מנכ"ל מיוחדים - טיולים במערכת החינוך חוזר מיוחד א' תשל"ח וחוזר מיוחד ב' תשמ"ג, לפיכך סברנו כי לא היה מקום לחזור על הוראות קבע הידועות לכל מארגני הטיולים.
 - ג. הנחיות בטיחות ובטחון מופיעים בחוזרים הנ"ל וראה תדפיסים מצורפים בזה.
 - ד. על פי הנוהל הקיים, מנהל ביה"ס מאשר מסלולי הטיול של בית ספר בתאום מלא עם האחראי לטיולים בבית הספר. המסלולים מובאים לידיעת המפקח על המוסד ומתואמים עם אנשי תאום הטיולים בכל מחוז ומחוז.
 - ה. האחראי לטיול במוסד החינוכי חייב על פי ההוראות להכיר היטב את המסלול לפני הטיול ולבדוק את תנאי הבטיחות והבטחון וכן תנאים נוספים שיש להתייחס אליהם בעת עריכת הטיול.
- כל ההערות וההמלצות נרשמות בתיק הטיולים לאחר שהובאו לדיון פנימי בין המורים, מנהל ביה"ס והמלווים את הטיול.

1. במשרד החינוך פועלת ועדת טיולים ארצית המורכבת מאנשי מקצוע כולל איש ארצי לענייני בטיחות.

הנושאים המתייחסים לטיולים, ארגונם היקפם ותנאי הבטיחות הבטחון וכיו"ב מטופלים ע"י ועדה זאת.

מכל מקום,

2. לקראת שנה"ל תשמ"ט עומדת להתפרסם מהדורה שלישית ומתוקנת של הוראות המנהל הכללי - טיולים במערכת החינוך חוזר מיוחד ג' ובר ההוראות הקבועות בתוספת שאר המלצות וההחלטות של ועדת הטיולים הארצית.

בחוזר מיוחד ופפורט זה שנערך והוגש לדפוס באים לידי ביטוי גם אותם נושאים שהועלו במכתבו של היועץ המשפטי.

דצ"ב תדפיסים שצולמו מחוזר המנכ"ל תשל"ח, תשמ"ג, תשמ"ז.*

אנו סבורים כי בכך יהיה כדי לענות על הערותיו של היועץ המשפטי לממשלה.

ב ב ר כ ה

ישראל נבון

* הערות מזכירות הממשלה: הדף מחוזר המנכ"ל תשמ"ז לוט; החומר האחר שמור במזכירות הממשלה לעיון השרים.

נספח ג

הוראות בטיחות

1. בהתאם לתקנת תעבורה 57 חל איסור על אוטובוס המסיע נוסעים לעבור על-גבי מסילת ברזל במפגש עם דרך עפר.
- מנהלי מוסדות חינוך ועובדי הוראה המתכננים מסלולי נסיעה לטיולים יקפידו לתכננם באופן שלא יעברו על האיסור בחקנה.
- אם אין אפשרות אחרת לתכנן טיול אלא במסלול שבמהלכו חייבים לחצות מפגש מסילת ברזל עם דרך עפר, יש לנהוג כך: יש לעצור את האוטובוס לפני המפגש, והתלמידים יורדו ממנו ויחכו עד שהאוטובוס יחצה את המסילה כשהוא ריק מנוסעים. לאחר מכן יחצו התלמידים את המסילה בהתאם להוראות החצייה, ויעלו על האוטובוס מעבר למסילה להמשך הנסיעה.
2. מנהלי בתי-הספר המתכננים טיול הכולל לינה בשדה במסלול הטיול יקפידו שמיקום מחנה הלינה לא יהיה בשטח הנמצא ליד תהומות, מעל מצוקים ועל מצוקים ובשטחים שקיימת בהם סכנה של מפולות ודרדור אבנים.
- שטח הלינה יהיה מישורי ונקי, ככל האפשר, מסלעים, מאבנים ומעשבי בר.
3. מנהלי בתי-ספר המתכננים שהייה בפארק אשכול שבנחל הבשור במהלך טיול, לא יתירו לתלמידים רחצה בברכה. הברכה אינה עומדת בקריטריוני הבטיחות הנהוגים במערכת החינוך.
4. מרכזי צלילה הפועלים במסגרת ההתאחדות לפעילות תת-ימית בישראל מקיימים חוגי צלילה בבתי הספר העל-יסודיים.
- ואלה הוראות הבטיחות לפעילות זו:
- א. הפעילות תתבצע אך ורק בהתאם לחוק הצלילה (1982) ובהתאם לתוספות ולתיקונים שנוספו לחוק.
- ב. הפעילות תתבצע באישור מנהל מוסד החינוך.
- ג. הפעילות תתבצע במרכזי צלילה המעסיקים מדריכים מוסמכים בלבד.
- ד. מרכזי הצלילה יהיו מצוידים בביטוח המתאים לפעילות התלמידים, ומנהל בית-הספר יבדוק נושא זה.
- ה. על כל תלמיד המבקש להשתתף בחוג צלילה להמציא, נוסף לאישורים הרפואיים הדרושים, גם את אישור ההורים בכתב.
5. מנהלי בתי-ספר ומרכזי קייטנות ומפעלים בתנועות נוער המשלבים פעילות במגלשות מים במסגרת טיול או רחצה בים ובברכה יקפידו על הוראות הבטיחות האלה:
- א. השימוש במגלשות מים מותר לתלמידים מכיתה ג' ומעלה היודעים לשחות.
- ב. לפני התרת גלישה במגלשות יש לוודא את הימצאותם של "משלח" בראש המגלשה ו"מקבל" בתחתיתה, שהם עובדי מחקן הגלישה.
- ג. האחראי על התלמידים יהיה בראש המגלשה יחד עם ה"משלח", ויתאם עמו את המרווחים המתאימים בין גולש לגולש, כדי שיהיה סיפק בידי ה"מקבל" לקבל את הגולשים בקצה המגלשה ולהרחיקם מהמקום וכדי למנוע התנגשות בין הגולשים במהלך הגלישה.

22.3.87

. תאונת הרכבת במפגש הבונים

311

ח ח ל י ט י ס :

א. (1) להטיל על היועץ המשפטי לממשלה לבחון את ביצוע המלצות צוות השופט קמא בתחומים השונים, באשר לחקיקה ולבדיקת הנושא של האחריות האישית.

היועץ המשפטי לממשלה יוכל להיוועץ בחברי ועדת קמא. היועץ המשפטי לממשלה ידווח ויגיש המלצותיו לממשלה.

(2) להטיל על שרי האוצר והתחבורה לבדוק הגדלת המשאבים לטיפול במלחמה בתאונות דרכים. הממשלה תדאג נושא זה בעדיפות גבוהה.

ב. ערר שר הפנים על המלצות הצוות הבינמשרדי ליישום מסקנות ועדת הברור לאסון הרכבת במפגש הבונים - יועבר לועדת השרים לענייני תאום ומינוהל להחלטה, על-דעת הממשלה (נספח 46).

ירושלים, ב' בניסן ותשמ"ח
20 במרץ 1988

לכבוד
ח' יצחק נכח
סגן ראש האגף ושר החינוך והתעסוקה
ירושלים

אדוני ראש,

חננויות לוח זמנים למינוי מוסדות רשות השידור

על-פי בקשתך (בהמשך להחלטת האגף מיום 1028 מיום 13.3.88),
ומאחר שלא חזקתי ישיבת מחשבה ביום 3.4.88 (על אף שנקבעה ישיבת
כאמור באותה החלטה), חנני מפרט להלן לוח זמנים אפשרי למינוי מוסדות
רשות השידור, בהתאם לפרטים שמסרת לי:

א. סעיף 7(ו') לחוק רשות השידור חשכ"ח-1965 (להלן - החוק) מורה,
כי אין למנות לחבר המליאה מי שחננו עובד הרשות. אם יש כוונה
למנות את האונכ"ל הנוכחי ליושב-ראש הרשות, והוא אכן יסכים לקבל
על עצמו את תפקיד יו"ר הרשות, ואי שיחיה עליו להזמין בטרם
תמליץ המחשבה על מינויו כחבר המליאה.

ב. על-פי סעיף 23א(ב) לחוק והזמנות מנכ"ל רשות השידור נעשיות בדרך
של מסירת חודעה בכתב ליושב-ראש הרשות, ויושב-ראש יחסור את
החודעה לשר החינוך והתעסוקה עם תום 96 שעות. חוקף והזמנות של
האונכ"ל הוא עם מסירת החודעה לשר.

ג. על-פי פסקה ב' של החלטת המחשבה מיום 13.3.88, הוטל על שר
החינוך והתעסוקה להביא להמשלה עד ליום 27.3.88 ואצטו לזכב
חליאת רשות השידור.

ד. לפיכך, ואם - מנכ"ל רשות השידור עומד להחמנות כחבר המליאה
על-מנת להזמנות לאחר-מכן כיושב-ראש הרשות - ואי שעל מכתב
והזמנות של מנכ"ל הרשות להימסר ליושב-ראש הרשות לא יאחר
מ-96 שעות לפני כניסת והזמנות לחוקף והיינו, יום ד',
ח-23.3.88, בשעה 08:30 בבוקר.

ה. מאחר שלא חזקתי ישיבת מחשבה ביום 3.4.88 וחודעה לי כי
בכוונתי להביא לפני האגף הצעה למינוי יושב-ראש הרשות, משנהו
וכן הצעה בדבר הזכב העד חמנה של רשות עוד ביום 27.3.88,
ואי שהדבר ניתן להיעשות אם כהצעתך, חיד לאחר החלטת האגף על
החלטה בדבר הזכב והמליאה, חובא והחלטה בפני נשיא המדינה,
בצדך בקשה למנות את המליאה.

ו. חינוך נשיא ואחריה את המליאה על-פי החלצת הממשלה, תימסר על-כך חודעה לממשלה.

ז. ואנושלח, בשיבחה באותו יום תחנה את יושב-ראש ורשות ומשנהו (סעיף 7(ב) לחוק) וכן את יתר ומשנה חברי ועד המנהל (סעיף 14(א) לחוק).

ח. על-פי סעיף 23(ב) לחוק, ודי משנהפנותו משרתו של המנהל הכללי יכנס יושב-ראש ורשות לפי בקשת אשר את המליאה לדיון בדבר המועמדים למלוי ואשרה.

דיון כאמור יכול להתקיים אף בשיבחה שלא מן המניין. לפי נוהלי ואגבוח של מליאת רשות השידור שנקבעו לפי סעיף 12(א) לחוק, ניתן לזמן את חברי המליאה לשיבחה כאמור אף במכרז.

ט. כפי שחצעה, יושב-ראש ורשות על-פי בקשות יכנס את המליאה לשיבחה, בתאום עת, דבר שניתן לעשותו גם כעבור 3 ימים מיום חינוכה.

י. על המליאה לקיים דיון כאמור בענין חינוכי מנכ"ל ורשות ובחוס הדיון עליך להביא לידיעת ואנושלח את חוכן הדיון לרכות שט המועמור או שחוח המועמדים.

יא. על-פי סעיף 23(ו) לחוק, הממשלה תחנה את ואנוהל הכללי של רשות השידור.

הצעה כי חינוכי ומנכ"ל בנסיבות אלה, ייעשה על-פי משאל בעל-פה.

הצעה זו ניתנה לכיצוע על-פי סעיף 18 של האקונון לעבודת הממשלה.

יב. בכך ניתן יחיה לאשלים את החליך מנוי מוסדות רשות השידור.

ב כ ר כ ה,

יוסף הירש
חיוען המושפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים

(10789)

1

כ' בטבת התשמ"ח

10 בינואר 1988

5

אל: מר אליקים רובינשטיין

מאת: שלמה גוברמן

הנדון: הצעת חוק-יסוד: זכויות האדם

1. הריני להעלות לפניך את הנושאים המרכזיים שסביבם נטושה מחלוקת - בועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת - בענין הצעת חוק יסוד: זכויות האדם.

2. ואלה תולדות החקיקה:

(א) בשנת 1974 דנה הכנסת בקריאה ראשונה של הצעת חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח, שעובדה בידי הועדה לחוקי יסוד של ועדת החוקה של הכנסת, בראשותו של ח"כ ב. הלוי ואח"כ ח"כ ארידור. הצעת החוק זכתה אז בהסכמה רחבה ובתמיכה איתנה של שר המשפטים, מר חיים צדוק. משרד המשפטים סייע - כדרכו - בהכנת הנוסח (פרופ' ידן ז"ל, ויהודית קרפ תבלי"א). הצעת החוק מ"ב.

(ב) בשנת 1983 אישרה הכנסת, בקריאה ראשונה ולאחר דיון קצר ביותר, בהצעת חוק מגילת זכויות היסוד של האדם, שהגיש ח"כ רובינשטיין, בנוסח שקודם לכן הגיש פרופ' קלינגהופר (1964) ושהכנסת דחתה. הצעה זו עובדה בועדה לחוקי יסוד של ועדת החוקה של הכנסת, בראשות ח"כ שולמית אלוני. על הצעה זו החילה הכנסת הנוכחית דין רציפות. הנוסח של ועדת אלוני מ"ב.

(ג) על יסוד ההצעה משנת 1974 עיבד במשרד המשפטים נוסח משלו, והוא הוצע לוועדת החוק השל הכנסת; העתקו מ"ב.

3. אין מחלוקת על זיהוי זכויות היסוד של האדם; יש מחלוקת בנושאים הבאים:

- (א) השפעת חוק-היסוד על החוקים הקיימים
- (ב) השפעת חוק היסוד על חקיקה עתידה בנושאים "יהודיים"
- (ג) השפעת חוק היסוד על הסמכות להתקין תקנות-שעת-חירום
- (ד) היקפם של הסייגים שיחולו על החקיקה העתידה של הכנסת שתהיה בה פגיעה בזכויות היסוד.

4. בחוקים הקיימים, הן מנדטוריים והן ישראלים, מרובות ההוראות שלא יעמדו במבחן חוק היסוד הנדון. בודאי שדיני המשפחה, הן היהודיים והן הנוצריים והמוסלמיים, לא יעמדו במבחן השוויון של המינים. ואולם על כך נראה לי שיש הסכמה רחבה בוועדת החוקה להוראה הפוסרת את דיני המעמד האישי מתחולת חוק היסוד (כפי שמוצע בנוסח של משרד המשפטים). הוראות של פק' הכנסה, חוק הביטוח הלאומי, חוק שירות בטחון, חוק גיל פרישה שווה לעובד ולעובדת ועוד ועוד חוקים - שיש בהן דין שונה גבי האיש מאשר לאשה - אפשר שלא יעמדו במבחן. דעתי הנחושה היא שאסור להכניס את המערכת הקיימת של החוקים בסימן שאלה; הדבר יערער את יציבות החוק, תרבה התדיינות ובעיקר: תגרום לפסילה סיטונית של חוקים וליצירת אנדרלמוסיה בחיי המשפט. שר המשפטים צדוק עמד בדבריו בכנסת (בשנת 1974) על הסכנה של ערעור הבטחון המשפטי הצפוי מהחלת חוק היסוד המוצע על החקיקה הקיימת.

הקצבה של שנים מספר שבהן תתוקן החקיקה הקיימת כדי להתאימה לחוק היסוד אינה מעשית ואינה מוצדקת. לא יתכן שהכנסת תשנה במחי קולמוס אחד מערכת חוקים שעובדה במשך שנים ודורות.

5. לענין היהודי - חוק-היסוד הנדון בכנסת בנוי על יסודות של מדינה דמוקרטית-חילונית. הכרחי לשלב בה את היסוד היהודי, שכן בלעדיו אין חוק היסוד הולם את מדינת ישראל. חוק השבות, חוק האזרחות, חוק יסודות

המשפט, חוק מקרקעי ישראל, חוק חינוך ממלכתי, חוק מעמד ההסתדרות הציונות, פק' מזון כשר לחיילי צה"ל, החוקים לאיסור החזיר, השפה השלטת במדינה וקביעת יום השבת ומועדי ישראל כימי המנוחה הרשמיים של המדינה - ולא מיציתי את הרשימה - כל אלה מייחדים ליהודים הוראות שלא על בסיס שוויוני עם לא-יהודים. אסור להעמיד חוקים אלה במבחן התאמתם לחוק היסוד, ויש לבטא את תקפם בעתיד בשפה ברורה. אין לסמוך בנדון זה על פרשנות של בית המשפט.

אך לא רק החקיקה "היהודית" הקיימת צריכה הבטחה, שכן זו יכולה להתקיים במסגרת אבטחת החקיקה הקיימת. נחוץ להבטיח שגם חקיקה "יהודית" עתידה תהיה בת תוקף ולא יהיה צורך להתדיין בעניין זה.

אשר על כן הצעתי לכלול בחוק היסוד סעיף - לא במסגרת סעיף השוויון (שכן יש בכך הודאה שהחוקים "היהודיים" הם מפליסו) כי אם בנפרד וזה לשונו:

"שום דבר בחוק-יסוד זה אינו בא לפגוע בהוראה של דין שיסודה בכך שמדינת ישראל היא מדינתו של העם היהודי."

על הצעה זו נשפכו בכנסת קיטונות של רותחין.

אני מצרף גם העתק מכתבו של מר א' לחובסקי המדבר בעדו.

6. איש לא הבטיח שמדינת ישראל לא תידרש חלילה לצאת למלחמה, ובה בודאי שיהא צורך להגביל או להשעות זכויות-יסוד. הדבר פשוט לכאורה, אך יש דעות בועדה השוללים פשטות זו. עם זאת, אין צורך שתקש'ח יבטלו את חוק-היסוד; די אם יהיה בהן כדי להשעות זכויות או לצמצמן.

7. אם יסוכם על העקרון שיש להגביל את סמכות החקיקה של הכנסת (ולי, אישית, יש ספקות בתבונה לעשות כן ולעת הזאת), כי אז מן הראוי שהסייגים לחקיקה יהיו מינימליים, וזאת מטעמים אלה:

(א) מרחב סיוג רחב ירבה התדיינות ויגדיל את הסכנה של פטילת חוקים בידי בתי המשפט - מה שידחוף לפוליטיזציה של ביהמ"ש. כזאת היתה גם דעתו של הנשיא לנדוי שהביעה הן בכתב והן בע"פ.

(ב) יש לגשת בעניין סיוג כוחה של הכנסת בזהירות ובאיטיות. אם הסייגים יהיו בשלב הראשון כפי שמוצע בנוסח של משרד המשפטים והנסיון יראה שהשיטה פועלת כראוי, אזי ניתן יהיה להוסיף סייגים ככל שהנסיון יראה ויאפשר. ריבוי הסייגים, כמוצע בנוסח ועדת אלוני, ירבה מדנים ומחלוקת.

8. אני פונה אליך ע"מ שתגייס את הכוחות שידעו להתעלות מעל האינטרס הפוליטי המיידי ושיעדיפו את השיקול של אחריות ממלכתית, ודאגה להמשך קיום דמותה היהודית והדמוקרטית של המדינה.

ב ב ר כ ה,

שלמה גוברמן

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה)

שג/מר

מדינת ישראל

משרד המשפטים

(10245)

1

בוסט משרד המשפטים

בוסט א'

פברואר 1984

עתיק בוכמבר 1985

חוק יסוד: זכויות האדם

1.	האדם הוא בן-חורין; אין מגבילים את חירותו אלא לפי חוק.	חירות
האדם
2.	(א) הכל שווים לפני החוק; אין מפלים בין אדם לאדם מטעמי דת, לאום, גזע, מין, עדה, ארץ-מוצא, מעמד חברתי, השקפה, השתייכות מפלגתית או מכל סעיף אחר, והכל כשהטעם אינו ממין ופעבין.
(ב) הוראת דין הנובעת מהיות מדינת ישראל מדינה יהודית - אין בה משום אפליה.
(ג) הוראת חוק שלפיה תאזרחות הישראליות היא תבאי לזכויות או לכהונה במשרה ציבורית - אין בה משום אפליה.	שוויון
לפני
החוק
ואיסור
אפליה
3.	כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו, על נפשו, ועל כבודו כאדם, וחכל לפי החוק.	הגנה
על
האדם
4.	(א) חירותו של אדם אין מגבילים במאטר, במעצר, בחגליות, בגירוש, בהסגרה או בכל דרך אחרת, אלא לפי חוק.	חירות
הגוף

מדינת ישראל

משרד המשפטים

(10245)

2

(כ) אין מוציאים אדם אל מחוץ לתחום המדינה לפני שניתנה לו הזדמנות לנבון לבית משפט להכרעה בדבר חוקיות הטענה; הוראה זו לא תחול לגבי מי שבא לישראל ובמגא שאינו ראוי להיכנס אליה.

5. (א) כל אדם זכאי לבוע בארץ, לבחור בה את מקום מגוריו ולצאת ממנה; אין מגבילים זכות זו אלא לפי חוק ובא לחגן על בטחון המדינה או על הסדר הציבורי.

(ב) כל אזרח ישראלי הנמצא בחוץ לארץ זכאי להיכנס לישראל.

6. כל אדם זכאי להגנה על רשות היחיד וצבעו הפרט; אין מגבילים זכויות אלה אלא לפי חוק ובא לחגן על בטחון המדינה או על הסדר הציבורי.

7. כל חושב זכאי לעסוק בכל עבודה ומשלו-יד; אין מגבילים זכות זו אלא לפי חוק.

8. כל אדם זכאי להתקשר בחוזים ולעשות בקנינים; אין מגבילים זכות זו אלא לפי חוק ובא לחגן על טובת הציבור.

9. קניניו של אדם אין מוגעים בהם אלא לפי חוק ובא לחגן על טובת הציבור.

10. כל אדם זכאי לחופש תביטוי; אין מגבילים זכות זו אלא מכוח חוק ובא לחגן על קיום המשטר הדמוקרטי, על בטחון המדינה, על הסדר הציבורי, על השמעת בשירות הציבורי או על זכויותיהם של אחרים, למנוע פגיעה בערכי המוסר או חילול דת או להבטחת חליכל משפט תקינים.

11. חופש המחקר העדעי והיצירה וריווניו אין מגבילים אלא לפי חוק.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

(10245)

3

12. (א) כל הושב זכאי לקיים אסיפות ותהלוכות למטרות חוקיות
חופש האסיפה
ובדרכי שלום.

(ב) אין מגבילים זכות זו אלא לפי חוק הבא להגן על בטחון המדינה, על הסדר הציבורי, על המוסר, על בריאות הציבור או על זכויותם של אחרים; כן מותר להגביל זכות זו לענין מי שאינו אזרח ישראל, לענין שמירת על השטת בשירות הציבורי ולענין תכסות חסינות משכן הכנסת ורחבתו.

13. (א) כל הושב זכאי להתאגר למטרות חוקיות ובדרכים שהחוק שבען.
חופש התאגדות

(ב) אין מגבילים זכות זו אלא לפי חוק הבא להגן על קיום המוסר, על חסות הציבור, על המוסר, על בריאות הציבור או על זכויותם של אחרים.

(ג) אין כופים לפי חוק על אדם חברות בשום ותאגדות, אלא נכון חוק הבא להסדיר מקצוע.

14. (א) כל אדם זכאי לחופש ואמנה הדתיות ועבודת האלוהים.
חופש הדת

(ב) אין מגבילים זכות זו אלא בעידה שיש צורך בכך להגבן על בטחון המדינה, לעיוס הסדר הציבורי, או להגבן על המוסר, על בריאות הציבור או על זכויותם של אחרים.

15. כל אדם זכאי למבנות לבית משפט למעווס זכויותיו ולהגבנה עליו.
זכות הפניה לבית משפט
בדרך שנקבעה בחוק.

16. כל אדם בחזקת זכאי כל עיר לא חורשע נדין.
חזקת זכאי

מדינת ישראל

משרד המשפטים

(10245)

4

17. אין מביאים אדם בכלילית בטל לעשה או מחזל טלא היו עבירה
עובשין על פי חוק בטעת ושעשה או המחזל.
אלו
- (ב) אין גוזרים על אדם עובש כבוד משהיה יכוע על פי חוק בטעת
טזהירין כיצוע העבירה, ואם שונחה ההוראה הקובעת את העובש לקולא -
מחזקוב זה בטעת גזר חזין.
- (ג) הוראות טעין זה לא יחולו על חוק וזכא לעשות דין כנאצים
ובעוזריהם או להעביר על פשעים בגז האבושות, על פשעים בגד העם
היחודי, על פשעי מלחמה, או על הפשע השמדת עט.
18. אין מפעילים סמכות חפוגעת בזכותו של אדם אלא כהלין חוגן. ללא
טמכות משא פניט ומטיקולית שהם ממין העבין.
19. אין כחוק-יטוד זה כדי לגרוע מחוקפה של הוראה הנוגעת לארגון.
לעבין לסדר, למטטר או למשמעת בקרב כל כוחות הכטוחין של יטראל או החולה על
שירות מי שנמצא בשירות בכוחות הכטוחין כאמור, או הקשורה בכל דרך בשירות
כאמור.
טכוחות הכטוחין
20. אין כחוק-יטוד זה כדי לגרוע מחקפו של סעיף 9 לפקודת סדרי
חוקין הסלטון והמשפט, תשס"ח-1948, או כדי לגרוע מחקפו של כל חוק הבא
להאריך את חקפו של חקבות-טעה-חירות, כטיבויים או בלי שיבויים.
21. חוק-יטוד זה אינו חל על דיני הטעמד היישי.
22. חוק-יטוד זה אינו גורע מחקפו של דין שהיה בחוקין לפני
טטירת דיני מחילתו.

נוסח הועדה
11.6.84

חוק יסוד: זכויות האדם

1. מדינת ישראל מושתתת על ההכרה בערך האדם; אין לפגוע בערך האדם ובכבודו. ערך האדם
וכבודו
2. כל אדם זכאי לחופש הפיתוח של אישיותו, ככל שאין בכך לפגוע בזכויות הזולת. פיתוח
אישיות
3. כל אדם זכאי לחיים, לבטחון אישי ולחירות. בטחון
אישי
ולחירות
4. כל בני האדם שווים לפני החוק. אין להפלות בין אדם לאדם מטעמי גזע, מין, לאום, עדה, ארץ מוצא, דת, זרם דתי, השקפה, מעמד אישי או חברתי, השתייכות פוליטית או מכל טעם אחר. שוויון
לפני החוק
ואיסור
אפליה
5. (א) לא יהא עונש מיתה.
(ב) על אף איסור זה אפשר שהחוק יקבע כי יוטל עונש מיתה בשל מעשה שהוא פשע השמדת עם או פשע כלפי האנושות. איסור
עונש מיתה
6. כל אדם זכאי להגנה כחוק על חייו, על שלמות גופו ונפשו, ועל כבודו כאדם. אין לענותו ואין להשפילו. הגנה על
חיי אדם
וכבודו
חירות
אישית
7. (א) אין מגבילים חירותו של אדם במאסר, במעצר, בהגליה, בגירוש, בהסגרה, או בכל דרך אחרת, אלא מכח הוראה בחוק ובהליכים הקבועים על פיו, וזאת בתנאים של משטר דמוקרטי.
(ב) אין מוציאים אדם אל מחוץ לתחום שיפוט המדינה, שלא על פי החלטת בית המשפט, או לאחר שניחנה לו הזדמנות לפנות לבית משפט. זכויות
עציר
8. מי שנעצר, יודיעוהו מיד על סיבת מעצרו. הוא זכאי שההודעה על מעצרו תימסר ללא דיחוי לאדם הקרוב אליו; וכן הוא זכאי לפגוש עורך-דין לאלתר אלא אם כן זכות זו מושהית מכח הוראה של חוק ועל פי צו של בית משפט מטעמים של שמירה על בטחון המדינה או על חיי אדם או לצורך סיכול פשע. זכויות
עציר
9. (א) כל אדם, בקביעת זכויותיו וחובותיו האזרחיות ובבירור כל אישום פלילי נגדו, זכאי למשפט פומבי והוגן שייערך בלי השהיה בפני ערכאה שיפוטית בלתי תלויה ונטולת פניות, שהוקמה בהתאם לחוק; וכן שמורה לו זכות הערעור.
(ב) הערכאה תדון בפומבי. אולם היא רשאית להחליט על עריכת דיון בענין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות, אם היא רואה צורך בכך. בתנאים של משטר דמוקרטי, לבטחון המדינה או הציבור, או להגנה על שלומן של קטין או על פרטיותו של בעל דין וכל אדם אחר ששמו הוזכר בדיון. הליך
משפטי
10. חזקת זכאי 10. כל אדם הוא בחזקת זכאי כל עוד לא הורשע בדיון.

- 11 מניעת הפללה עצמית
כל אדם זכאי שלא להפליל עצמו אם בדיבור, אם בכתב ואם במעשה.
- 12 זכויות נאשם
מי שהוגש נגדו כתב-אישום בבית המשפט, יימסר לידיו כתב האישום, ויינתנו לו השהות והתנאים הדרושים להכנת הגנתו באמצעות עורך-דין.
- 13 מניעת הפללה למפרע
(א) אין מביאים אדם בפלילים בשל מעשה או מחדל שלא היו עבירה על פי חוק בשעת המעשה או המחדל.
(ב) הוראה זו לא תחול על חוק הבא לעשות דין בנאצים ובעוזריהם או להעניש בשל מעשה שהוא פשע השמדת עם או פשע כלפי האנושות.
- 14 צנעת הפרט
כל אדם זכאי לצנעת חייו הפרטיים ואורחותיהם ככל שאין בכך לפגוע בזכויות זולתו.
- 15 רשות היחיד
(א) כל אדם זכאי להגנה על רשות היחיד.
(ב) אין נכנסים לרשות היחיד של אדם ללא הסכמתו, ואין עורכים בה חיפוש אלא באחד מאלה:
(1) מכח צו של בית-משפט.
(2) לפי ההליכים שייקבעו בחוק:
<א> להצלת חיי אדם או למניעת ביצועו של פשע;
<ב> כשקיימת סכנה מיידית לבטחון המדינה;
<ג> כשיש סכנה מיידית לבריאות הציבור.
<ד> לשם אכיפת חוק.
- 16 חיפוש בגוף אדם
אין עורכים חיפוש בגופו של אדם או בכליו אלא על פי הרשאה מכות חוק או על פי צו של בית-משפט.
- 17 סוד-שיח מכחבים ותקשורת
אין פוגעים בסוד שיחו, במכתביו ובתקשורתו של אדם אלא על פי חוק.
- 18 חופש המצפון האמונה הדת והפולחן
(א) לכל אדם זכות לחופש המצפון, האמונה, הדת והפולחן.
(ב) לא יגביל חוק את חופש הפולחן ולא ירשה להגבילו אלא במידה שיש צורך בכך, בתנאים של מסטר ומוקרטי, לבטחון הציבור, או להגנה על בריאות הציבור או על זכויות הזולת.
- 19 מניעת כפייה מטעמי דת
לא תהיה כפייה מטעמים של דת או של התנגדות לדת.
- 20 עדות דתיות
הוראות בדבר ארגון של עדות דתיות, זכויותיהן וחובותיהן ייקבעו בחוק או על פיו.
- 21 חופש דעה
לכל אדם זכות לחופש הדעה.

22. חופש הביטוי (א) לכל אדם זכות לחופש הביטוי והיצירה האמנותית.
- (ב) לא יגביל חוק זכות זו אלא במידה שיש צורך בכך כתנאים של משטר דמוקרטי, להגנה על המשטר הדמוקרטי, להגנה על בטחון המדינה להגנה על שלום הציבור, להגנה על זכויות הזולת ושמור הטוב או להבטחת קיומם של הליכי שיפוט תקינים.
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), ההוצאה לאור וההפצה של עיתונים, ספרים או פרסומים אחרים לא תהא מותנית בהשגת רשיון מאת השלטונות ולא תהא כפופה לצנזורה.
23. חופש המדע והמחקר (א) לכל אדם זכות לחופש המדע והמחקר.
- (ב) לא יגביל חוק זכות זו אלא אם יש צורך בכך, כתנאים של משטר דמוקרטי, לשם שמירה על בטחון המדינה, על בריאות הציבור וחי אדם, או לשם הגנה על זכויות הזולת, או על ערכי תרבות המקובלים בחברה נאורה.
24. חופש האסיפה החלוצה וההפגנה (א) הכל זכאים לקיים אסיפות, תהלוכות והפגנות בדרכי שלום.
- (ב) אין מגבילים זכות זו אלא מכוח חוק הבא לשמור על שלום הציבור ועל סדרי הממשל הדמוקרטי.
25. חופש ההתאגדות וההתארגנות (א) לכל אדם זכות לחופש ההתארגנות וההתאגדות.
- (ב) אין מגבילים זכות זו אלא בחוק הבא להגן על קיום המשטר הדמוקרטי, על שלום הציבור ובטחון המדינה.
- (ג) אין כופים על אדם חברות בארגון או איגוד כלשהו, אלא מכח חוק הבא להגן על מקצוע.
26. זכות השביתה (א) לכל אדם הזכות לשבות.
- (ב) אין מגבילים זכות זו אלא לפי חוק הבא להגן על המשטר הדמוקרטי, בטחון המדינה ובמסגרת דיני העבודה.
27. חופש העיסוק כל אדם זכאי לעסוק בכל עבודה, עסק, מקצוע, ומשלוח-יד, אין שוללים ואין מגבילים זכות זו אלא בחוק או על פיו.
28. חופש ההגנה על הקניין (א) לכל אדם זכות לרכוש נכסים, להחזיק בהם ולעשות בהם כחפצו.
- (ב) לא תוגבל זכות זו אלא בחוק הבא להגן על טובת הציבור.
- (ג) לא יופקע נכס ולא תוגבל זכות בנכס אלא אם הדבר דרוש לצרכי ציבור ואם ניתנו בחמורה פיצויים נאותים.

29. (א) לכל אדם זכות לחופש התנועה.
חופש התנועה
- (ב) כל אדם זכאי לנוע בארץ, לבחור בה את מקום מגוריו ולצאת ממנה.
- (ג) לא יגביל חוק זכות זו ולא ירשה להגבילה אלא במידה שיש צורך בכך, בחנאים של משטר דמוקרטי, לבטחון המדינה או שלום הציבור ובריאותו, או להגנה על זכויותיהם של אחרים.
- (ד) אין מגבילים את זכותו של אדם לצאת מן הארץ אלא על פי צו של בית משפט.
30. כל אזרח ישראלי זכאי להיכנס לישראל.
כניסה לארץ
31. לא יגורש אזרח ישראלי מישראל.
מניעת גירוש
32. על אף האמור בכל דין אחר, אין בכוחן של חקנות שעת חירום, לשנות חוק זה, להפקיע זמנית את חקפו או לקבוע בו חנאים.
יציבות החוק
33. שום סעיף בחוק זה לא יחפרש כפוגע בחוקפו של דין שתכליתו לשמור בשעת חירום על סמכויות חירום שהיו [בחוקף ערב קבלתו של חוק זה - הכל בהתאם למקובל בחנאים של משטר דמוקרטי. C
חקפ\$ות דיני חירום
34. שום סעיף בחוק זה לא יחפרש כפוגע בסמכויותיהם של צבא ההגנה לישראל, של חיל המשטרה ושירות בתי הסוהר לקיים על פי חוק סמכויות משמעת ושיפוס ייחודי - הכל בהתאם למקובל בחנאים של משטר דמוקרטי.
סייג לענין שירות בצה"ל, במשטרה ושירות בתי-הסוהר
35. אין לחוקק חוק העומד בסתירה לחוק זה, ואין לתקן חוק זה אלא בהוראה מפורשת בחוק, שנחקלה ברוב של שבעים חברי כנסת.
נוקשות החוק
36. נוסח הנועדה: דין שהיה קיים ערב תחילתו של חוק יסוד זה והוא סותר הוראה מהוראותיו, לא יהיה לו תוקף בחום שלוש שנים מיום תחילתו של חוק יסוד זה.
חוקף דינים
- נוסח משרד המשפטים: חוק יסוד זה אינו גורע מתקפו של דין שהיה קיים ערב תחילתו של חוק היסוד. הצעת חיקון: הוראה שבדין שנחקלה לפני הקמת המדינה והיא סותרת הוראה מהוראות חוק יסוד זה, לא יהיה לה עוד תוקף.

חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח

1. חרות האדם ושלטון החוק
- האדם הוא בן-חורין. אין מטילים עליו הגבלות או חובות אלא מכוח החוק.
2. שוויון לפני החוק ואיסור הפליה
- (א) הכל שווים לפני החוק.
- (ב) אין מפלים בין אדם לאדם מטעמי גזע, מין, לאום, עדה, ארץ מוצא, דת, השקפה, מעמד חברתי, השתייכות ארגונית או פוליטית.
- (ג) גירסה א: אין באמור בסעיף קטן (ב) כדי לפגוע בחוק השבות או בחוק האזרחות, בכל הוראת חוק המתנה זכויות או חובות או כשירות לתפקידים ציבוריים באזרחות ישראלית, או בכל הוראת חוק המגינה על אשה באשר היא אשה.
- גירסה ב: אין באמור בסעיף קטן (ב) כדי לפגוע בכל הוראת חוק המייחדת זכויות או חובות או כשירות לתפקידים ציבוריים לאזרחי המדינה, או בכל הוראת חוק הגובעת ממהותה של מדינת ישראל כמדינה יהודית.
3. הגנה על חיי אדם וכבודו
- כל אדם זכאי להגנה כדין על חייו, גופו, נפשו, כבודו ושמו הטוב.
4. חירות אישית
- (א) כל אדם זכאי לחירות אישית; אין שוללים ואין מגבילים זכות זו במאסר, במעצר, בהגליה, בגירוש, בהסגרה או בכל דרך אחרת, אלא על פי חוק ובהליכים הקבועים בחוק.
- (ב) אדם הקובל על מעשה השולל או מגביל את חירותו האישית, שלא על פי החלטת בית משפט מוסמך, זכאי לפנות לבית-המשפט להכרעה תכופה בדבר חוקיות המעשה. אין מוציאים אדם אל מחוץ לתחום שיפוט המדינה, שלא על פי החלטת בית משפט מוסמך, לפני שהיתה לו הזדמנות לפנות לבית משפט להכרעה בדבר חוקיות המעשה.
5. חופש התנועה
- (א) כל אדם זכאי לנוע בארץ, לקבוע בה את מקום מגוריו ולצאת ממנה; אין מגבילים זכות זאת אלא על-פי חוק.
- (ב) כל אזרח הנמצא מחוץ לישראל זכאי להיכנס אליה.
6. רשות היחיד וצנעת הפרט
- (א) כל אדם זכאי להגנה כדין על רשות היחיד וצנעת הפרט.
- (ב) אין נכנסים ללא רשות לביתו של אדם, ואין עורכים חיפוש בביתו, בכליו ועל גופו, אלא מכוח חוק ובהתאם להליכים הקבועים בו.
- (ג) אין פוגעים בצנעת חייו הפרטיים והמשפחתיים של אדם ובסוד שיחו, כתביו, מכתביו ותקשורתו, אלא באחד מאלה:
- (1) בהרשאתו הקודמת של בית משפט מכוח חוק;
- (2) מכוח הוראת חוק המיועדת לשמירה על בטחון המדינה;
- והכל בהתאם להליכים הקבועים בחוק.
7. חופש העיסוק
- כל אדם זכאי לעסוק בכל עבודה, עסק, מקצוע ומשלח-יד; אין מגבילים זכות זאת אלא על פי חוק.
8. חופש החזרה
- כל אדם זכאי להתקשר בחוזים ולרכוש נכסים; אין מגבילים זכות זו אלא על-פי חוק.

14

הגנה על הקנין

9. כל אדם זכאי להגנה כדין על קניניו; אין מפקיעים נכס ואין מוציאים אותו מרשות בעליו או מחזיקו ואין מטילים הגבלה על השליטה או השימוש בו אלא לשם טובת הכלל, לפי חוק, בהליכים שנקבעו בחוק ותמורת פיצוי גאות, זולת אם שלל או הגביל החוק את הפיצוי.

חופש המחקר והיצירה

10. כל אדם זכאי לחופש המחקר והיצירה המדעית, הספרותית והאמנותית.

חופש הביטוי

11. (א) כל אדם זכאי להביע דעותיו, לפרסמן, להפיצן ולהקנותן לאחרים, וכן לפרסם, להציג ולהפיץ מידע, מחקר ויצירה מדעית, ספרותית ואמנותית, והכל בעל-פה, בכתב ובכל אמצעי התקשורת.

(ב) אין מגבילים זכות מזכויות אלה אלא על פי חוק הבא להבטיח את קיום המשטר הדמוקרטי, לשמור על בטחון המדינה ושלום הציבור, לשמור על ערכי המוסר או למנוע חילול דת, לשמור על זכויות הזולת או להבטיח הליכי משפט תקינים.

חופש האסיפה

12. (א) הכל זכאים לקיים אסיפות, תהלוכות והפגנות בדרכי שלום למטרות חוקיות.

(ב) אין מגבילים זכות זאת אלא על פי חוק הבא לקיים את שלום הציבור או למנוע הפרת הסדר הציבורי.

חופש ההתאגדות

13. (א) הכל זכאים להתאגד להשגת מטרות חוקיות באמצעים חוקיים, לרבות התאגדות באיגודים מקצועיים להגנת ענייניהם הכלכליים והסוציאליים וקידומם.

(ב) אין מגבילים זכות זאת אלא על פי חוק הבא להגן על בטחון המדינה או על קיום המשטר הדמוקרטי או על זכויות הזולת.

חופש הדת

14. כל אדם זכאי לחופש עבודת האלוהים.

זכות הפניה לערכאות

15. כל אדם זכאי לפנות לערכאות שיפוטיות למימוש זכויותיו ולהגנה עליהן.

חוקת זכאי

16. כל אדם הוא בחוקת זכאי כל עוד לא הוכחה אשמתו כדין.

מניעת הפללה עצמית

17. אין מחייבים אדם להפליל את עצמו אלא מכוח החוק.

אין מפלילים למפרע

18. (א) אין מביאים אדם בפלילים בשל מעשה או מחדל שלא היו עבירה על פי חוק שעמד בתקפו בשעת עשייתו ואין גוזרים עליו עונש כבד משהיה קבוע בחוק, ואם בוטל החוק או שונה לקולא – על פי החוק העומד בתקפו בשעת גזר הדין.

(ב) הוראה זו לא תחול על חוק הבא לעשות דין בנאצים ובעוזריהם או להעניש על פשעים נגד האנושות, פשעים נגד העם היהודי, פשעי מלחמה, הפשע השמדת עם, או פשעים לפי עקרונות המשפט המקובלים על משפחת עמי התרבות.

הפעלת סמכות חוקית

19. אין מפעילים סמכות חוקית הנוגעת בזכויותיו של אדם אלא בהליך הוגן, ללא משוא פנים וללא שיקולים שאינם לעניין.

פרשנות וחוקי חוקים

20. (א) כל חוק הניתן לפירושים שונים, הפירוש שיש בו יותר כדי לקיים את זכויות האדם ופחות כדי להגבילן או להתיר הגבלתן – עדיף.

(ב) הוראת חוק שנתקבלה אחרי תחילתו של חוק-יסוד זה והיא סותרת הוראה שבו – בטלה.

(ג) חוק-יסוד זה אינו גורע מחקפו של חוק שנתקבל לפני תחילתו.

הסוכנות היהודית לארץ-ישראל

לשכת היועץ המשפטי

ירושלים, יג' טבת תשמ"ח
ת.ד. 92 3.1.87

טלפון: 63 92 61 101 קוים
למברקים: JEVAAGENCY

לכבוד
מר ש. גוברמן
המשנה ליועץ"מ (חקיקה)
משרד המשפטים
ירושלים

ח"נ,

הנדון הצעת חוק יסוד זכויות האדם

הריני לחזור על עיקרי שיחתנו בענין הנדון מיום 28.12.87.

הצעת חוק היסוד כפי שנוסחה בועדת המשנה לוועדת החוקה חוק ומשפט קובעת, בסעיף 36 שבה, כי "דין שהיה קיים ערב תחילתו של חוק יסוד זה והוא סותר הוראה מהוראותיו, לא יהיה לו תוקף בתום שלוש שנים מיום תחילתו של חוק יסוד זה".

מכאן, שדינים מסויימים המתייחסים לאופיה היהודי של המדינה עשויים להתבטל בתום שלוש השנים האמורות.

גם נוסח משרד המשפטים לאותו סעיף, בהצעת חוק היסוד האמור, קובע כדלקמן:

"חוק יסוד זה אינו גורע מתקפו של דין שהיה קיים ערב תחילתו של חוק היסוד. הצעת תיקון: הוראה שבדין שנתקבלה לפני הקמת המדינה והיא סותרת הוראה מהוראות חוק יסוד זה, לא יהיה לה עוד תוקף."

אם יתקבל, עדיין משאיר את ההכרעה בנושא זה בידי בית המשפט.

נראה לי, עם כל הכבוד, כי גישת המחוקק לגבי אופיה של המדינה כמדינת היהודים צריכה להיות שונה ותואמת את עקרונות הכרזת העצמאות.

עקרונות חוק השבות נקבעו בהכרזת העצמאות וכך נאמר בה:

"מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות..."

מעמדן של התפוצות במירקם המדינה אף הוא נקבע בהכרזה זו וכך נאמר בה:

"אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל."

נראה לי כי ענין חשוב זה טעון מחשבה וליבון נוספים ואשמח לשוחח עמך על הדרך הרצויה לפתרון זה בכל עת שתראה לך נוחה.

בכבוד רב ובב"ח,
א. לחובסקי, עו"ד
היועץ המשפטי

העתק:
מר ש. דיניץ, יו"ר ההנהלה הציונית
והנהלת הסוכנות היהודית לא"י
מר ש. גזית, מנכ"ל הסוכנות היהודית לא"י
מר א. רוס, עו"ד
מר ג. קורן, עו"ד

מדינת ישראל

משרד ראש הממשלה
ירושלים

(5)

תאריך: 23 בדצמבר 1987

מספר:

אל: מנהל לשכות שרים
מנהלי יחידות, גר צחי בנצ'י, ינא אלס וכו'

מאת: סגן המנהל הכללי

הנדון: - פרסומים של משרדי ממשלה
תעמולת בחירות

רצ"ב לעיונכם מכתב היועץ המשפטי לממשלה בנדון.

בברכה,
אריה שומר

העתק: מנכ"ל משרד רה"מ
מזכיר הממשלה
היועץ המשפטי למשרד רה"מ

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, יח בחט"ו התשמ"ח
10 נובמבר, 1977

היועץ המשפטי לממשלה

4-287

2766

אל: היועצים המשפטיים של משרדי הממשלה

הנדון: פרסומים של משרדי הממשלה - אגף חקיקה

הובא לידיעתנו כי במסגרת אירועי שנת ה-40 של המדינה יש בכוונתם של משרדי ממשלה שונים לפרסם בעתונות מידע על פעילות משרדיהם.

בשים לב למועד הקבוע לבחירות לכנסת ה-12, בעוד כשנה, מן הראוי לתת את הדעת להוראת סעיף 2א' לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, שלפיו -

"לא ייעשה שימוש בקטר עם תעמולת בחירות, בכספים של גוף מבוקר כמטמעותו בפסקאות (1), (2), (3) ו-(4) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב), או של תאגיד שהממשלה משתתפת בהנהלתו או בהונו, ולא יעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה, למעט השכרתם של אולמות ושל מקומות פומביים פתוחים העומדים כרגיל להשכרה, ולמעט נכסים שהועמדו על ידי המדינה לרשותו של שר או של סגן שר."

2. בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.779, מיום 1 בפברואר 1935, הובהר האיסור הנ"ל בהקשר לשימוש בכספי רשות מקומית לצורך ניהול תעמולת בחירות ברשויות המקומיות, וזאת תוך התייחסות לפסק הדין המנחה בענין תר"מ 2/83, נאות ואח' נגד עיריית חיפה ואח' (פ"ד לז (4), 183), שבו נקבע, כי חוברת שהפיצה עיריית חיפה על חשבונה, הינה בגדר תעמולת בחירות, ואסורה בפרסום על חשבון העירייה.

3. הדברים האמורים בהנחיה האמורה, כמו גם בפסק הדין, יפים, כשינויים המחוייבים, ואולי ביתר שאת, לאיסור על שימוש בכספי המדינה לצורך הוצאתם של פרסומים שיש בהם תעמולת בחירות. נדגיש כאן את עיקרי הדברים:

מדינת ישראל

משרד המשפטים

- 2 -

חיוץ המשפטי לממשלה

(א) האיסור על שימוש בכספי המדינה בקטר עם תעמולת בחירות חל גם על פרסום המתיימר לסכם ולתאר את פעילות המשרד, אם יש בו, מבחינת העיתוי, התוכן והנוסח, משום תעמולת בחירות למי שמתמודד במערכת הבחירות לכנסת.

(ב) קיימת חובה להקפיד על קביעת חיץ ברור בין תקציבו של המשרד והשימוש בו לבין תקציב בחירות מפלגתי והשימוש בו. שר הנוטל חלק במערכת הבחירות, זכאי לפרסם מפעלותיו, אך זאת מתקציב רשימתו ולא מתקציב המשרד.

(ג) כל פרסום יש לבחון על פי מועדו, הקטרו ומשמעותו בעיני האדם הסביר. ניתן למנות סימנים בפרסומים שיש לראותם כתעמולת בחירות, כגון: פרסום שבו מופיעה תמונתו של שר או סגן שר המזוהה עם רשימה פלוגית, כספרסום כלול סיכות היטגיו והתויות תכניותיו לעתיד; ובהקטר של בחירות לכנסת דוקא; נותן הדגשה והעדפה בפרסום למדיניות שהיא טנויה כנחלוקת ציבורית ואיננה בבחינת מדיניות ברורה ומוצהרת של המשרד.

4. הרשימה הנ"ל של סימנים איננה ממצה כמובן, ואפשר טפרסום יראה כתעמולת בחירות אף שאין בו הסימנים האמורים, ולהיפך. כאמור, הכל תלוי בהקטר, בתוכן ובטאר נסיבות.

5. יודגט גם, כי איטור תקציבי שניתן לפרסום אין בו כדי להכטיר את השימוש בכספים, אם השימוש הינו למטרה אטורה של תעמולת בחירות.

6. אין צריך לומר כי בנוסף להנחיות האמורות הנוגעות לתעמולת בחירות, יט להקפיד שהמידע טכפרסוט יהיה אוביקטיבי, ערוך ומוצג בצורה מאוזנת, ובהתאם לכללי המינהל התקין.

7. אם ככוונת המשרד לטלב פרסומת מטורית בפרסום, הרי עליו לקבל איטורה טל הועדה הבין מטריית לאיטור פרסומת מטורית הפועלת ליד החטב הכללי (ראה הכללים טנקבעו לכך בתקטי"ר - סעיף 45.94, ובפרק 8 להכ"ט).

ב ב ר כ ה,

יוסף חריט

חיוץ המשפטי לממשלה

העתקים: טר המשפטים

טר האוצר

מזכיר הממשלה

המטבה לחיוץ המשפטי לממשלה (יעוץ)

המטבה לחיוץ המשפטי לממשלה (חקיקה).

מזכירות הממשלה

ירושלים, י"א בכסלו התשמ"ח
2 בדצמבר 1987

אל: חברי הממשלה

מאת: מזכיר הממשלה

א"ט רז,

הנדון: פרסומים של משרדי ממשלה

לוט לעיונכם מזכרו של היועץ המשפטי לממשלה בנדון מיום
י"ח בחשוון התשמ"ח (10.11.87).

ב מ ר כ ה,

אליקים רובינשטיין

העתיק: ראש הממשלה
היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים

ירושלים, יח בחשוון התשמ"ח
10 נובמבר, 1987

היועץ המשפטי לממשלה

4-287

2766

אל: היועצים המשפטיים של משרדי הממשלה

הנדון: פרסומים של משרדי הממשלה

הובא לידיעתנו כי במסגרת אירועי שנת ה-40 של המדינה יש בכוונתם של משרדי ממשלה שונים לפרסם בעתונות מידע על פעילות משרדיהם.

בשים לב למועד הקבוע לבחירות לכנסת ה-12, בעוד כשנה, מן הראוי לתת את הדעת להוראת סעיף 2א' לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959, שלפיו -

" לא ייעשה שימוש בקשר עם תעמולת בחירות, בכספים של גוף מבוקר כמשמעותו בפסקאות (1), (2), (3) ו-(4) של סעיף 9 לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב), או של תאגיד שהממשלה משתתפת בהנהלתו או בהובו, ולא יעשה שימוש כאמור במקרקעין או במטלטלין המוחזקים למעשה על ידי גוף או תאגיד כזה, למעט השכרתם של אולמות ושל מקומות פומביים פתוחים העומדים כרגיל להשכרה, ולמעט בכספים שהועמדו על ידי המדינה לרשותו של שר או של סגן שר."

2. בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.779, מיום 1 בפברואר 1985, הובהר האיסור הנ"ל בהקשר לשימוש בכספי רשות מקומית לצורך ניהול תעמולת בחירות ברשויות המקומיות, וזאת תוך התייחסות לפסק הדין המנחה בענין תר"מ 2/83, נאות ואח' נגד עיריית חיפה ואח' (פ"ד לז (4), 183), שבו נקבע, כי חוברת שהפיצה עיריית חיפה על חשבונה, הינה בגדר תעמולת בחירות, ואסורה בפרסום על חשבון העירייה.

3. הדברים האמורים בהנחיה האמורה, כמו גם בפסק הדין, יפים, בשינויים המחוייבים, ואולי ביתר שאת, לאיסור על שימוש בכספי המדינה לצורך הוצאתם של פרסומים שיש בהם תעמולת בחירות. נדגיש כאן את עיקרי הדברים:

מדינת ישראל

משרד המשפטים

- 2 -

חיועץ המשפטי לממשלה

(א) האיסור על שימוש בכספי המדינה בקשר עם תעמולת בחירות חל גם על פרסום המתיימר לסכם ולתאר את פעילות המשרד, אם יש בו, מבחינת העיתוי, התוכן והנוסח, משום תעמולת בחירות למי שמתמודד במערכת הבחירות לכנסת.

(ב) קיימת חובה להקפיד על קביעת חיץ ברור בין תקציבו של המשרד והשימוש בו לבין תקציב בחירות מפלגתי והשימוש בו. שר הנוטל חלק במערכת הבחירות, זכאי לפרסם מפעלותיו, אך זאת מתקציב רשימתו ולא מתקציב המשרד.

(ג) כל פרסום יש לבחון על פי מועדו, הקשרו ומשמעותו בעיני האדם הסביר. ניתן למנות סימנים בפרסומים שיש לראותם כתעמולת בחירות, כגון: פרסום שבו מופיעה תמונתו של שר או סגן שר המזוהה עם רשימה פלוגית, כשבפרסום כלול סיכום הישגיו והתוויית תכניהם לעתיד; ובהקשר של בחירות לכנסת דוקא; מתן הדגשה והעדפה בפרסום למדיניות שהיא שנויה במחלוקת ציבורית ואיננה בבחינת מדיניות ברורה ומוצהרת של המשרד.

4. הרשימה הנ"ל של סימנים איננה ממצה כמובן, ואפשר טפרסום יראה כתעמולת בחירות אף טאין בו הסימנים האמורים, ולהיפך. כאמור, הכל תלוי בהקשר, בתוכן ובטאר נסיבות.

5. יודגש גם, כי איטור תקציבי שניתן לפרסום אין בו כדי להכטיר את השימוש בכספים, אם השימוש הינו למטרה אטורה של תעמולת בחירות.

6. אין צריך לומר כי בנוסף להנחיות האמורות הנוגעות לתעמולת בחירות, יש להקפיד שהמידע שבפרסום יהיה אוביקטיבי, ערוך ומוצג בצורה מאוזנת, ובהתאם לכללי המינהל התקין.

7. אם בכוונת המטירד לטלב פרסומת מסורית בפרסום, הרי עליו לקבל איטורה של הועדה הבין מטרדית לאיטור פרסומת מסחרית הפועלת ליד החטב הכללי (ראה הכללים שנקבעו לכך בתקטי"ר - סעיף 43.94, ובפרק 8 להכ"ס).

ב ב ר כ ה,

יוסף חריט

חיועץ המשפטי לממשלה

העתקים: שר המשפטים

שר האוצר

מזכיר הנמטלה

הנמטלה לחיועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)

הנמטלה לחיועץ המשפטי לממשלה (חקיקה).

מדינת ישראל
משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, י' בכסליו התשמ"ח
1 בדצמבר 1987

4-294

2772

אל: שר החינוך והתרבות

אדוני השר,

הנדון: הועד המנהל של רשות השידור

1. הנבי מתייחס למכתבי אליך מיום 13.11.1987 והצירוף לו, בענין סמכויות הועד המנהל של רשות השידור.
2. משנסתיימה השביתה ברשת השידור, והרשות חזרה לפעילות סדירה, אבקש להסב תשומת לבך לדברים הכלולים במכתבי הנ"ל, היינו - כי העדר ועד מנהל ברשות השידור, פוגע פגיעה חמורה ויטודית בפעילותה של רשות השידור. ברצוני לחזור ולהדגיש כי חוק רשות השידור מבוסס על העקרון שועד מנהל ציבורי הוא האורגן הביצועי המרכזי של רשות השידור, ולו הוענקו מרבית סמכויות הניהול והביצוע, ולפיכך במצב כהוויתו כיום יש פגם קונסטитуציוני-מינהלי חמור.
3. מודע אני למאמציך למינוי ועד מנהל לרשות השידור, הן על פי סעיף 14(א) לחוק והן על דרך של השלמת תיקון מס' 6 לחוק, ובמקביל לכך אף מינוי מליאה חדשה אם תיקון מס' 6 לחוק אינו עתיד להיחקק. אני מקווה כי מאמצייך אלה אשר בודאי תתמיד בהם ואף תגבירם, יסתייעו בידך, ובימים הקרובים גם ייכון ועד מנהל לרשות.

בברכה,

יוסף חריז
היועץ המשפטי לממשלה

העותק: ראש הממשלה.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

02668

היועץ המשפטי לממשלה

כ"ח באלול התשמ"ז

22 ספטמבר, 1987

מס' תיק: 4-217

9

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: ממלא מקום של שר

1. במכתבך אלי מיום 5.12.1986 ומיום 9.12.1986 העלית שלוש שאלות:

(א) השאלה הראשונה היא: משנעדר שר, או נצבר ממנו זמנית למלא תפקידו, והממשלה קבעה שר אחר כממלא מקומו - האם יכול השר ממלא המקום לפרוש מתפקיד ממלא המקום, ואם כן - באיזו דרך;

(ב) השאלה השניה היא: מה הוא גדר התפקידים והסמכויות אשר במסגרתם פועל השר ממלא המקום במשרדו של השר הנעדר;

(ג) השאלה השלישית היא: האם השר הנעדר רשאי לתת הוראות לממלא מקומו כאשר לדרך שבה יצביע בממשלה ובוועדות השרים שעליהן נמנה השר הנעדר.

2. הנושא של המעמד והסמכויות של ממלא מקום של שר נדון בשעתו בחוות דעת מפורטת של קודמי, פרופ' יצחק זמיר, ומצא ביטוי בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.481 מיום 1.12.1985.

עיקריה של חוות הדעת האמורה הם כדלקמן:

(א) הממשלה חייבת לקבוע ממלא מקום לכל שר הנעדר מן הארץ, או שנבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו, וכל עוד לא עשתה כן, ימלא ראש הממשלה את מקומו של אותו שר.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

02668

היועץ המשפטי לממשלה

(ב) בידי ממלא מקומו של שר נתונים כל התפקידים והסמכויות של השר הנעדר, לרבות זכות ההצבעה של השר הנעדר, ביטיבות הממשלה וביטיבות ועדות השרים, ולרבות הצבעה בהחלטה המתקבלת בדרך של משאל טלפוני או משאל בכתב.

חות הדעת האמורה לא התייחסה לשלוש השאלות שהעלית במכתביך הנ"ל, ולפיכך אתייחס אליהן להלן בחוות דעתי זו.

פרישת שר ממלא מקום מתפקיד ממלא המקום

3. השאלה הראשונה היא כאמור: האם שר, הממלא מקומו של שר שנעדר, יכול לפרוש מתפקיד ממלא המקום, ואם כן - באיזו דרך ומה הן תוצאות הפרישה.

4. בסעיף 20 לחוק-יסוד: הממשלה נקבע כדלקמן:

"נעדר שר, למעט ראש הממשלה, מן הארץ או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, תקבע הממשלה שר אחר לכהן כממלא מקומו עד שישוב ארצה או יחזור למלא תפקידו; כל עוד לא עשתה הממשלה כאמור, ימלא ראש הממשלה את מקומו של אותו שר".

אקדים ואומר, כי כל עוד לא קבעה הממשלה שר אחר לכהן כממלא מקומו של שר שנעדר, או משפקעה כהונתו של השר ממלא המקום, ממלא ראש הממשלה את מקומו של השר הנעדר, וזאת על פי הסיפה של סעיף 20 האמור. מילוי מקום זה הוא מצוות המחוקק, ואין ראש הממשלה יכול להשתחרר ממנו, אלא מעת שהממשלה קיימה את חובתה על פי הרישה של אותו סעיף וקבעה שר כממלא מקומו של השר הנעדר.

5. שאלת פרישתו של שר מתפקיד ממלא המקום של שר אחר יכולה להתעורר לא רק ביזמתו של השר ממלא המקום, אלא גם במצבים אחרים, כגון: פקיעת כהונתו של השר ממלא המקום (על פי סעיף 21 לחוק יסוד: הממשלה), העברתו של השר ממלא המקום מכהונתו כשר (על פי סעיף 21א לחוק יסוד: הממשלה), או רצונה של

מדינת ישראל
משרד המשפטים

02668

היועץ המשפטי לממשלה

הממשלה לקבוע שר אחר כממלא מקומו של השר הנעדר.

6. דבר העדר תשובה מפורשת בחוק למצבים המתוארים לעיל, אין פירושו הסדר שלילי של המחוקק. לפיכך יש להזדקק לפתרון מצבים אלה על דרך הפרשנות וההיקש.

7. נראה כי התשובה לכל המצבים המתוארים לעיל חייבת להישען על שני עיקרים מינהליים - משפטיים אלה:

(א) מטרתו של סעיף 20 לחוק-יסוד: הממשלה היא למנוע מצב שבו לא ניתן להפעיל סמכויות ולמלא תפקידים שהוענקו והוטלו על שר שנעדר או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו.

(ב) מי שמינה עובד ציבור או נושא כהונה ציבורית רשאי לבטל את המינוי, וכל זאת אם לא נקבעה בחוק מגבלה לרשות זו.

8. על העיקר הראשון לא ארחיב את הדיבור, משום שהדברים הובהרו הבהר היטב בפסקאות 5 ו-6 של ההנחיה מס' 21.481 (ר' בקשר לכך גם ע"א 503/80, זפרן ואח' נגד מוזר ואח', פד"י, כרך ל"ד(4), עמ' 831, בעמ' 836).

9. העיקר השני הוא כי הממשלה רשאית להחליט על ביטול מינויו של השר ממלא המקום ולקבוע שר אחר אשר ימלא את מקומו של השר הנעדר. כוחה זה של הממשלה נובע מסעיף 14 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981 הקובע כי "הסמכה לעשות מינוי - משמעה גם הסמכה להתלות את תקפו, לבטלו, לפטר את מי שנתמנה או להשעותו מתפקידו".

למותר להדגיש כי הפעלת סמכות כזו על ידי הממשלה חייבת להיעשות אך בנסיבות מתאימות ובסבירות. דוגמה אחת למצב שבו תפעל הממשלה כאמור היא, כאשר נבצר משר ממלא מקום זמנית למלא תפקידו, או כאשר התפקידים המוטלים על השר ממלא המקום הם רבים ויש מקום להקל עליו, או כאשר באה על כך בקשה מאותו שר, והממשלה נענית לה.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

02668

היועץ המשפטי לממשלה

10. מהעיקרים הנ"ל מתחייב כי שר שנקבע כממלא מקומו של שר שנעדר, והמבקש להשתחרר ממילוי המקום, לא יוכל לעשות כן בהודעה חד-צדדית בלבד לממשלה, אלא עליו להודיע על כך לממשלה, אשר תחליט בדבר, וכל זאת למען יהיה תמיד ממלא מקום לשר הנעדר ויהיה ברור מי הוא ממלא מקומו. סביר להניח כי הממשלה תיענה בדרך כלל לבקשתו של השר, שכן קשה לקבל מצב שבו תאכוף הממשלה שר להיות ממלא מקומו של שר אחר, אם הוא אינו רוצה בכך. מועד סיום תפקידו של ממלא המקום הוא עם קבלת החלטת הביטול, או במועד מאוחר יותר שקבעה הממשלה, או עם החלפתו של השר בשר אחר, הכל לפי קביעת הממשלה.

11. שאלה אחרת בהקשר זה נובעת מהוראות סעיף 56(ב) לתקנון לעבודת הממשלה, הקובע כי שר העומד לנסוע לחו"ל מביא בפני הממשלה הצעה בדבר ממלא מקומו. והשאלה היא האם יש לבוא בדברים עם השר הנעדר בדבר מינוי ממלא מקומו האחר.

נראה כי ענין זה ניתן לפתרון בדרך מינהלית על ידי התקשרות עם השר הנעדר ושמיעת הצעתו לגבי השר שימלא את מקומו. אם הדבר לא יהיה אפשרי, ניתן יהיה לפעול לפי הסיפה של פסקה 4 של ההנחיה מס' 21.481, דהיינו, או שראש הממשלה ימלא את המקום עד שניתן יהיה לקבל את הצעתו של השר הנוגע בדבר, או שראש הממשלה יציע לממשלה את ממלא המקום, והממשלה תחליט כפי שתחליט.

גדר התפקידים והסמכויות של השר ממלא המקום

12. השאלה השניה היא מה הוא גדר התפקידים והסמכויות אשר במסגרתו פועל השר ממלא המקום במשרדו של השר הנעדר.

שאלה זו שאלה מורכבת היא, משום שהיא מעוררת שאלה מוקדמת בדבר מעמדו של השר הנעדר, בעת העדרותו, מבחינת הפעלת סמכויותיו הסטטוטוריות והמינהליות.

13. משהביעה הכנסת אמון לממשלה, או משצורף שר לממשלה, נכנס השר לכהונתו (סעיפים 15 ו-18 לחוק יסוד: הממשלה), והוא מתמיד בה עד לפקיעת הכהונה באחת הדרכים המנויות בסעיפים 21 ו-21א לחוק יסוד: הממשלה. במשך כל תקופת כהונתו של השר מוסמך הוא לפעול על פי כל סמכות שהוענקה לו בחוק או

מדינת ישראל

משרד המשפטים

02668

היועץ המשפטי לממשלה

בהוראות מינהל וכן להפעיל כל סמכות מינהלית אחרת שכידו (ר' סעיף 13(ב)) לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981). לפיכך אין זה מתקבל על הדעת שכהונה של שר נמשכת, אך הוא משולל סמכויות בשל העדרותו.

14. כשביקש ומחוקק להגביל את סמכותו של נושא משרה הנמצא בחו"ל או שנבצר ממנו למלא את תפקידו, הוא קבע זאת במפורש. לדוגמה: סעיף 22(א) לחוק יסוד: נשיא המדינה קובע במפורש כי "נשיא המדינה יפסיק זמנית למלא תפקידו ולהשתמש בסמכויותיו" במקרים המנויים באותו סעיף. בחקופה זו ממלא יו"ר הכנסת את מקומו של נשיא המדינה, והוא ממלא את התפקידים המוטלים על נשיא המדינה בחוק ומשתמש בסמכויות הנתונות לו לפי החוק (סעיפים 23(ב) ו- (ג) לחוק יסוד: נשיא המדינה).

מכאן, שכל עוד לא קבע המחוקק אחרת אין מוטלת הגבלה לגבי הפעלת סמכויותיו של שר היוצא לחו"ל או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו. אדרבא, בדרך כלל נסיעתו של שר לחו"ל כרוכה במילוי תפקידו כשר, והוא נדרש לפעול כשר ולהפעיל סמכות סטוטורית או מינהלית שהוענקה לו בהיותו שר.

15. אין זה מתקבל על הדעת, איפוא, שעם יציאתו של שר לחו"ל או כאשר נבצר ממנו זמנית למלא תפקידו, יהא משולל כוח להפעיל סמכויותיו כשר או פטור מאחריותו כשר. קשה להניח ששר לא יוכל - בהיותו בחו"ל - להגיש כתב התפטרות לראש הממשלה (ג'ל פי סעיף 21(א) לחוק יסוד: הממשלה) או - שבהיותו בחו"ל - לא יהיה אחראי בפני ראש הממשלה לתפקידים שעליהם הוא ממונה (ראה הסיפה של סעיף 4 לחוק-יסוד: הממשלה).

סמכויותיו ואחריותו של שר משתרעות על פני כל תקופת כהונתו כשר, בין בהיותו בישראל ובין בהיותו בחו"ל, בין אם הוא מתייצב במשרדו ופועל בו במסגרת פעילותו הרגילה ובין אם נבצר ממנו זמנית למלא תפקידו.

16. כפי שכבר ציינתי בפסקה 7 לעיל, מטרתו של סעיף 20 לחוק יסוד: הממשלה היא למנוע מצב שבו לא ניתן להפעיל סמכויות ולמלא תפקידים שהוענקו והוטלו על שר שנעדר או שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו. במלים אחרות, סעיף 20 בא ליתן תשובה מעשית למצב בו תיפקודו של שר נפגע עקב העדרותו ממשרדו, וכתוצאה מכך

היועץ המשפטי לממשלה

עלולים להיווצר קשיים בפעילותו ובפעילות משרדו.

התשובה שנתן סעיף 20 האמור היא, ששר אחר יכהן כממלא מקומו, דהיינו - יפקיל באופן מעשי את הנדרש להפעלה בתקופת העדרותו של השר הנעדר.

17. נמצא, כי מתקיים מצב שבו בעת ובעונה אחת נתונה אותה סמכות בידי שר ובידי ממלא מקומו, והשאלה היא אם יש במצב זה פגם משפטי.

התשובה לשאלה זו היא בשלילה. מצב דומה, אך בתחום אחר ושונה, קיים כאשר בעל סמכות-שבדין אוצל מסמכותו לאחר, ועל פי ההלכה נשארת סמכות האוצל בידו גם לאחר אצילתה והוא רשאי להשתמש בה במקביל לנאצל (ר' בג"צ 234/51, קואס נ. שר התחבורה ואח', פד"י, פרק ו', עמ' 1192, בעמ' 1196; בג"צ 176/58, חברת חלקה 11 בע"מ נ. שר הפיתוח ואח', פד"י, כרך י"ג, עמ' 1099, בעמ' 1105) (אמנם, מבחינה מינהלית עשויות להתקבל החלטות סותרות של האוצל והנאצל באותו ענין, אולם במשפט המינהלי ניתנת תשובה למצב זה על פי עקרון סופיות הדיון של רשות מינהלית ועל פי עקרון ראשוניות הפעלת הסמכות המינהלית).

מצבים אחרים הדומים למקרה דנן הנם אלו המתעוררים כל אימת שקיימות סמכויות מקבילות. כך למשל במקרה בו חיקוק אחד מעניק סמכויות לשני שרים לפעול על פיו (כדוגמת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957, כפי שנדון ב- בג"צ 879/79, אפ"אי ואח' נ. שר התמ"ת ואח', פד"י, כרך ל"ד(2), עמ' 449). מכאן שמצב דברים שבו לשני נושאי משרה שלטונית תהיה במועד נתון, או לענין מסוים, סמכות מקבילה אינו זר לשיטתנו המשפטית.

18. מאחר שכאמור בפיסקה 16 לעיל - בא סעיף 20 לחוק-יסוד: הממשלה לתת פתרון מעשי למקרים שבהם שר נעדר ממשרדו, הרי מתחייב מכך שעל השר ממלא המקום, ראשית לכל, להימנע מלטפל בכל ענין שבו מטפל השר עצמו בעת העדרו. בנוסף לכך, בהתחשב בעקרון האחרייות המשותפת של הממשלה, האחרייות של שר (לרבות שר ממלא מקום) בפני ראש הממשלה (סעיף 4 לחוק-יסוד: הממשלה), ושיתוף הפעולה הדרוש בעבודת השרים, על השר ממלא המקום לפעול בתיאום עם השר הנעדר בכל הנוגע להפעלת התפקידים והסמכויות במשרדו של השר הנעדר.

מצא השר ממלא המקום כי אין הוא יכול לפעול כאמור, רשאי הוא לבקש מהממשלה להשתחרר ממילוי המקום.

היחס בין השר ממלא המקום והשר הקבוע לגבי הצבעות

19. השאלה השלישית היא: האם השר הנעדר רשאי לתת הוראות לממלא מקומו באשר לדרך שבה יצביע בממשלה ובועדות השרים שעליהן נמנה השר הנעדר.

20. בשורה של חוקים מוצאים אנו הוראות בדבר מילוי מקומו של בעל סמכות כאשר הוא נעדר מן הארץ או נבצר ממנו זמנית למלא את תפקידו (ר' לדוגמא סעיף 29(א) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984; סעיף 8(ב) לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961; סעיף 11 לחוק בנק ישראל, התשי"ד-1953). במקרים אלה - כמו בסעיף 20 לחוק יסוד: הממשלה - אין המחוקק קובע הוראות בדבר היחס שבין נושא המשרה הנעדר לבין ממלא מקומו. והטעם לכך הוא ברור. מינויו של ממלא מקום לנושא משרה ציבורית על פי חיקוק, אינו מינוי הנעשה על ידי נושא המשרה לממלא מקומו, אלא הוא קבוע בחוק, או נעשה על ידי גוף בהתאם להוראות החוק.

לפיכך, אין מתקיימים במקרה זה באופן פורמלי יחסי "שליחות" בין נושא המשרה לבין ממלא מקומו שבמסגרתו חייב השלוח לנהוג כלפי השולח בנאמנות ולפעול בהתאם להוראותיו (ר' סעיף 8 לחוק השליחות, התשכ"ה-1965).

21. בסוגיה בה אנו דנים, הרי מבחינת סעיף 20 לחוק יסוד: הממשלה, הקביעה בדבר ממלא מקומו של השר הנעדר היא בידי הממשלה, ואין הדבר מסור לאומד דעתו של השר שאת מקומו ממלאים.

מבחינת סדרי העבודה התקינים של הממשלה ובמידה רבה בהתחשב במשטר הקואליציוני הקיים בארץ - נקבע בסעיף 56(ב) של תקנון הממשלה כי שר העומד לצאת חוצה לארץ מציע לממשלה את ממלא מקומו. ואולם סמכות ההחלטה היא בידי הממשלה עצמה.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

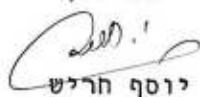
02668

היועץ המשפטי לממשלה

במציאות הישראלית מקובל כי שר ממלא מקום נניבה על סיעתו של השר הנעדר, כך ששאלת היחס בין השר הנעדר לבין ממלא מקומו אינה מתעוררת בדרך כלל. יחד עם זאת, ייתכנו מקרים שבהם השאלה תעלה אף ביחסים בין חברי אותה סיעה בממשלה, או כאשר שר מכהן בממשלה כנציג יחיד של סיעתו, או כשהשר הנעדר והשר ממלא המקום אינם נמנים על אותה מפלגה או סיעה.

22. החשובה לשאלה השלישית היא, איפוא, כי גם אם מן הבחינה המשפטית הצרופה אין השר ממלא המקום חייב לקבל מאת השר הנעדר הנחיה בדבר האופן בו יצביע במקומו בממשלה ובועדותיה, הרי שמן הבחינה המעשית על השר ממלא מקום לקיים את ההנחיה של השר הנעדר, כשם שהוא עצמו מצפה כי ממלא מקומו יעשה לגביו לכשייעדר הוא.

בברכה,

יוסף חרלש

יועץ המשפטי לממשלה

העתק ראש הממשלה

מ"מ ראש הממשלה

שר המשפטים

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (יעוץ)

מזכירות הממשלה

ירושלים, כ"ב באלול התשמ"ז
16 בספטמבר 1987

ש מ ר

אל: חברי הממשלה

מאת: מזכיר הממשלה

שלום רב,

הנדון: תאונת הדרכים בצומת הכונים

בהמשך להחלטת הממשלה מס. 311 מיום כ"א באדר התשמ"ז
(22.3.87) אני מתכבד להעביר לעיונכם את חוות דעת היועץ המשפטי
לממשלה בענין זה מיום כ' באלול התשמ"ז (14.9.87).

בברכה,

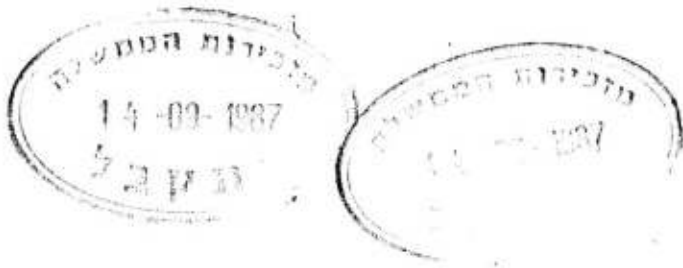
אליקים רובינשטיין

2

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, כ' באלול התשמ"ז
14 בספטמבר 1987

חיועץ המשפטי לממשלה

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: תאונת הדרכים בצומת הבונים

בהתאם להחלטת הממשלה מיום 22.3.87 ולהחלטת בית המשפט הגבוה לצדק מיום 8.9.87, ברצוני להביא בפני הממשלה את עמדתי בשאלת הצורך בהקמת ועדת חקירה ממלכתית לשם חקירת האסון בצומת הבונים.

דעתי היא כי אין מקום ואין צורך בהקמת ועדת חקירה ממלכתית.
ואלה טעמי:

1. סעיף 1 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 (להלן: החוק) מורה:

"ראתה הממשלה שקיים ענין שהוא בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור, רשאית היא להחליט על הקמת ועדת חקירה שתחקור בענין ותמסור לה דין וחשבון."

כסבור אני כי עבודתם היסודית של הגופים השונים אשר עסקו בתאונה, היינו ועדת ליבנה, ועדת קמא ומשטרת ישראל, לא הותירה עניין הטעון בירור וכך נקבע למעשה בדו"ח קמא.

2. קביעותיה של ועדת חקירה ממלכתית בדבר אחריות אישית של מאן דהוא, היא תוצאה בלווית אפשרית מעצם קיום החקירה אך אלו אינן עשויות להיות העילה להקמתה של ועדה אשר כזו.

המלצות דו"ח קמא להקים ועדת חקירה ממלכתית לצורך הסקת מסקנות כלפי הרשויות ומסקנות אישיות כלפי נושא תפקידים שהיו אחראים לליקויים שגרמו בעקיפין לקרות התאונה אינן עולות, לדעתי, בקנה אחד עם תפקידה וסמכויותיה של ועדת חקירה, בהתחשב בכך שאין מתבקשת חקירה כלשהי אלא כל כולה נועדה לתכלית של הסקת מסקנות אישיות.

3. הדרך הנכונה והנאותה להסקת מסקנות אישיות היא, לדעתי, באמצעות הליכים פליליים או משמעתיים, ומבקר המדינה הוא הגוף אשר לו יועד התפקיד של בקורת והסקת מסקנות כלפי רשויות.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

- 3 -

4. כידוע עומד עתה נהג הקטר שהיה מעורב בתאונה לדין פלילי. סבור אני כי גם מטעם זה, של קיום הליך פלילי, אין זה מן הראוי כי ועדת חקירה תעסוק במקביל בקביעת אחריות אישית של אנשים נוספים.

ברצוני להוסיף כי פרקליטות המדינה שישבה על המדוכה כולה סבורה, כי אין בחומר החקירה שבתיק בכללותו כדי להביא להאשמתו בפלילים של אדם או גוף נוסף. בהתחשב בממצאי דו"ח קמא, שעל פיהם לא היו קיימים הסדרים תחיקתיים ברורים למדי בדבר האחריות של הגופים השונים לבטיחות מפגשי מסלול ברזל, לא מצאתי לנכון לנקוט הליכים משמעותיים, מה גם שיש בין הגופים המעורבים מי שאינו כפוף כלל לשיפוט המשמעת.

אשר ליתר המלצות דו"ח קמא - לאחר שאקבל דיווח מן היועצים המשפטיים של משרד החינוך ומשרד התחבורה, אוכל לדווח לממשלה על אופן ישום ההמלצות, כפי שנתבקשתי על פי החלטת הממשלה מיום 22.3.87.

ב ב ר כ ה,

יוסף חרלש
היועץ המשפטי לממשלה

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

4-563 6N

3288ה

ח' באב התשמ"ז
3 אוגוסט, 1987

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: מנוי משקיף לוועדה המייעצת ולמועצה המייעצת של בנק ישראל
מכתבך מיום 28.6.1987

1. ביקשת חוות דעתי בנושא מינוי משקיף לוועדה המייעצת ולמועצה המייעצת של בנק ישראל, המתמנות על ידי הממשלה לפי סעיפים 20 ו- 23 לחוק בנק ישראל, התשי"ד-1954 - וזאת בעקבות פנייתו של הרב לורין, יושב ראש הוועדה המייעצת והמועצה המייעצת של בנק ישראל.

2. לדעתי אין מקום למנות משקיף לגופים המייעצים של בנק ישראל. אני מניח שכאשר מדובר במשקיף הכוונה למשתתף, שלמרות שאינו חבר בגוף הסטוטורי, הריהו מוזמן לכל הדיונים, מוקנית לו הזכות ליטול חלק בהם באופן פעיל, אולם אין לו זכות הצבעה. להסדר ממין זה אין מקום בגופים סטטוטוריים בכלל ובבנק ישראל בפרט.

ואלה נימוקי:

א. ההרכב של גופים סטטוטוריים נקבע בחיקוק שמכוחו הם מוקמים, תוך התחשבות בייצוג האינטרסים השונים ובאיזון ביניהם. תוספת נציג, אשר מטבע הדברים הינו בעל ענין בנושא, והוא עשוי להפעיל את השפעתו על חברי הוועדה בדיונים גם ללא זכות הצבעה, עלולת להפר את האיזון בין הגורמים השונים.

ב. חברות בגוף סטטוטורי מטילה אחריות על הממשותתפים בו. משקיף, שיש בכוחו להשפיע אף כי אינו חבר, עלול גרום לטשטוש אחריות זו. גם באותם מקרים שהוא יהיה זה שיגרום להחלטה מסוימת להתקבל, עדיין, לפחות פורמלית, האחריות לא תיפול עליו.

ג. כשירותו של חבר בגוף סטטוטורי נבחנת על ידי מי שממנה אותו. לא בהכרח הוא שגם כשירותו של משקיף תיבחן כך. כך, למשל, נאמר במכתבו של הרב לוריצן כי בחקנון של הועדה המיעצת, שכבר אינו בחוקף, נקבע שהועדה היתה רשאית, בהמלצת הנגיד או היו"ר, להזמין משקיף. מכאן שהמשקיף לא היה מתמנה באותו אופן שנחמנו החברים, כלומר, על ידי הממשלה.

ד. חבר בגוף סטטוטורי הוא בגדר נושא משרה על פי חיקוק, ולכן הוא נחשב ל"עובד ציבור" לצורך חוקים שונים, שהחשוב שבהם הוא חוק העובשין, התשל"ז-1977 (ראה הגדרת "עובד הציבור" בסעיף 2 לחוק). יש להניח שהממנה יחיל חלק מההוראות שבחיקוקים השונים גם על המשקיף, אולם עדיין אין הוא בגדר "עובד ציבור" לפי החוק והפסיקה. בהקשר זה יש להזכיר במיוחד את ההוראות החמורות בדבר סודיות החלות על חברי הגופים המיעצים של בנק ישראל לפי סעיף 65 לחוק בנק ישראל, התשי"ד-1954.

ה. מינוי משקיף לבקשת גוף מסוים עלול לגרור בקשות מצד גורמים אחרים למנות משקיף גם מטעמים, ובדרך זו עלול ההרכב המקורי של הגוף להשתבש. מאליו מובן שתוספת משקיפים רבים תפגע גם ביעילות פעולתו של הגוף.

ו. הנימוקים שנמנו נכונים גם לגבי בנק ישראל. הבעיות אף חגבר אם נזכור שהמשקיף המוצע הוא נציג של בנק ומתוך כך עולה מכסת הייצוג של המוסדות הבנקאיים בועדה המיעצת ובמועצה המיעצת. סעיף 20 לחוק בנק ישראל, התשי"ד-1954, הקובע את הרכב הועדה המיעצת, כבר שימש נושא לכמה חוות דעת, אשר בהן היה צורך להתמודד על השאלה של השתתפות הבנקאים. כך למשל, עלתה השאלה האם יו"ר הועדה רשאי להיות מקרב הבנקאים. שאלה אחרת היתה האם דירקטורים של בנק

נחשבים לעניין זה כעובדים. בשתי חוות הדעת הושם הדגש על האיזון בין מספר ומעמד הבנקאים בוועדה המייעצת לעומת שאר החברים. מכאן שהוספת בנקאי הינה דוגמא מובהקת לכך שמשקיף עלול להפר את האיזון שנקבע בחוק בין נציגי האינטרסים השונים. במקרה זה גם אין ניתן לסעון שמשקיף זה מוסיף לוועדה מימד נוסף וחדש לדיוניה.

ז. סיבה נוספת להתנגד למינוי משקיף לגופים של בנק ישראל נובעת מכך שלמעשה אין הבדל בינו לבין החברים האחרים, מאחר שגם הם הינם רק בעלי דעה מייעצת ולא דעה מחליטה.

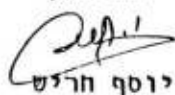
3. שאלת השאלה האם האמור לעיל יש בו משום טעם למניעה מוחלטת למינוי משקיפים. התשובה היא שמינוי משקיף בגוף סטטוטורי נועד להיעשות רק במקרים חריגים בלבד, ובמקרים אלו נדרשת הוראה מפורשת בחיקוק. כך נקבע לאחרונה בחוק רכישת מפעלים בידי עובדיהם (מקרים מיוחדים), החשמ"ז-1987, שלישיבת הוועדה הקובעת את מדיניות הקרן להלוואות למפעלים, יוזמן, ללא זכות הצבעה, נציג ארגון המעבידים (סעיף 3(ג)).

4. אוסיף ואומר כי בהידרש לגוף יעוץ של מומחה, הוא רשאי להזמין אותו לישיבות שבהן נדרש הייעוץ. מומחה כזה יתבטא בתחום מומחיותו בלבד, ישיב לשאלות החברים, ובכך יתמצה תפקידו. הוא אינו משתתף בדיונים ובודאי לא בקבלת החלטות.

5. מינוי משקיף לגוף סטטוטורי דורש הסדר מפורש בחקיקה ואין הוא ניתן להסדרה על ידי אותו גוף עצמו.

6. מטעמים אלה איני רואה כי ניתן למנות משקיף בוועדה המייעצת ובמועצה המייעצת לבנק ישראל.

בברכה,

יוסף חריש

היועץ המשפטי לממשלה

העתק: שר האוצר

נגיד בנק ישראל

הרב ש. לורין, יו"ר הוועדה המיעצת של בנק ישראל
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ)

מדינת ישראל
משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, כט בסיון התשמ"ז
26 יוני, 1987

4-217

2732

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: תוקף הצעות לסדר היום ועררים של שר שפרש
סמך: מכתבן מיום 28.5.1987

1. בקשת חוות דעתי בשאלת תקפן של ההצעות לסדר היום ועררים של שר שפרש מהממשלה.

2. סעיף 21(א) לחוק יסוד: הממשלה הדין בהתפטרותו של שר מן הממשלה קובע כי "כהונתו בממשלה נפסקת" במועד שנקבע באותו סעיף.

עם פקיעת הכהונה של השר ניטלות ממנו כל סמכויותיו כשר, חברותו בממשלה נפסקת ומהבחינה הקונסטитуציונית אין הוא עוד בעל זכויות וחובות כיתר חברי הממשלה.

3. משנפסקה חברותו של השר בממשלה, ממילא אין הוא יכול לקחת חלק בישיבותיהן ובדיוניהן של הממשלה ושל ועדות השרים שבהן הוא היה חבר, ומכאן שהוראה שבתקנון לעבודת הממשלה המתייחסת לשר, אינה עליו עוד.

4. הנוהג במזכירות הממשלה, שלפיו נושאים שהם בתחום משרדו של השר הפורש, מובאים בפני מחליפו של השר למען יתן דעתו עליהם ויחליט אם הוא רוצה לאמץ, נראה לי נכון, והוא נובע מרעיון רציפות פעילותו של שר ומילוי תפקידיו לעת פרישתו. נוהג זה עולה גם בקנה אחד עם העקרון שנקבע בפסקאות 2 ו-3 של הנחיות היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.475 מיום 16.9.1984.

בקבוצה זו של נושאים ניתן לכלול בעיקר נושאים אלה:

THEORY OF
THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

THEORY OF THE EARTH

מדינת ישראל
משרד המשפטים

חיועץ המשפטי לממשלה

- 2 -

(1) נושאים לסדר היום של הממשלה ושל ועדת שרים הנוגעים לתחומי פעילותו של המשרד שעליו היה מופקד השר הפורש, או הנוגעים לסמכויותיו של השר הפורש;

(2) הצעה למינוי על פי חיקוק הנמצא בתחום סמכויותיו של השר הפורש, המועברת לממשלה או לוועדת שרים;

(3) ערר על החלטה של ועדת שרים בנושא שבתחום משרדו או בתחום סמכויותיו של השר הפורש.

5. נושאים הכרוכים בחברותו של השר בממשלה אך אינם נוגעים לתחומי פעילותו של המשרד שעליו היה השר הפורש מופקד, או לסמכויותיו כשר, יש להסיר מסדר היום של הממשלה עם פרישתו של השר, וזאת מן הטעם שעם פרישתו אין השר יכול עוד להעלות נושאים אלה לדיון בממשלה (השווה לענין זה החלטתה של ועדת הכנסת מיום 27.6.1972, שלפיה הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת שנפטר רואים אותה כבטלה מיום פטירתו).

ב ב ר כ ה,

יוסף הריש
חיועץ המשפטי לממשלה

העתקים: ראש הממשלה
שר המשפטים

המשנה לחיועץ המשפטי לממשלה (יעוץ).

מדינת ישראל
מסדר המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, כד בכסלו התשמ"ז
26 דצמבר, 1986

4-563

2648

לכבוד
מר יצחק שמיר
ראש הממשלה
ירושלים.

לכבוד
מר יצחק שמיר
ראש הממשלה
ירושלים.
אדוני ראש הממשלה,

הנדון: מינוי ועדה מיעצת ומועצה מיעצת לבנק ישראל

ביום 14 במרס 1985 נסתיימה תקופת כהונתן של הועדה המיעצת ושל המועצה המיעצת לפי חוק בנק ישראל תשי"ד-1954, ועד היום טרם מונו מוסדות אלה.

מאז חודש מרץ 1985 פועל בנק ישראל ללא גופים אלה.

מאז 1 ביולי 1985 עד 31 במרץ 1986 הסמיכו תקנות שעת חירום, ולאחר מכן חוק ההסדרים לשעת חירום במשק המדינה התשמ"ו-1985, את נגיד בנק ישראל לפעול על פי חוק בנק ישראל אף ללא התייעצות עם המועצה המיעצת או הועדה המיעצת.

מאז סוף חודש מרץ 1986 אין עוד תוקף להוראות אלה.

העובדה כי עד כה טרם מונו גופים אלה יוצרת קושי במישור הענייני ובמישור המשפטי.

חוק בנק ישראל מטיל על הממשלה את החובה למנות ועדה מיעצת ומועצה מיעצת והועיד לגופים אלה תפקידים מוגדרים. כן מתנה החוק הפעלת סמכויות מסוימות של נגיד בנק ישראל בהתייעצות עם המועצה או עם הועדה. עד כאן המישור המשפטי.

במישור הענייני - חובת ההתייעצות של הנגיד עם הועדה המיעצת איננה חובה בעלמא של התייעצות שנקבעה על ידי המחוקק. אדרבא, היא מגלמת את התפיסה כי בנק ישראל ובראשו הנגיד וכן הממשלה אינם פועלים בחלל ריק בקביעותיהם בנושאים חיוניים בתחום המוניטרי אלא לאחר התייעצות עם ועדה המורכבת מנציגים שונים של הציבור, לרבות המוסדות הבנקאיים, המגלמים היבטים שונים ודעות שונות שיש לשמוע בטרם תקבע ותינקט מדיניות מוניטרית זו או אחרת.

תכליתה של חובת ההתיעצות היא איפוא להבטיח שהנגיד בבואו להפעיל סמכות זו או אחרת יהיה מודע לכל מסכת השיקולים הרלבנטיים לענין.

מכאן, שקיום חובת ההתיעצות של נגיד בנק ישראל עם הועדה המייעצת והמועצה המייעצת הינו נדבך חיוני בפעולתו התקינה של בנק ישראל במגוון תפקידיו החשובים. (ראה למשל: סעיפים 23, הדן בתפקידי הועדה, סעיף 43 הדן בתנאים למתן אשראי וסעיף 49 הדן בנכסים הנזילים של תאגידים בנקאיים ועוד).

לאחרונה הודיע הנגיד במכתבו אליך מיום 16.12.85 כי בנק ישראל הגיע כמעט עד תקרת הסכום המירבי של מטבע שמוחר לו להוציא לציבור ואין ביכולת הנגיד להפעיל את סמכותו על פי סעיף 27 לחוק ולקבוע תקרה חדשה, גבוהה יותר, מהטעם שאין בידו לקיים את התנאי האמור בחוק המטיל עליו חובת התיעצות עם הועדה.

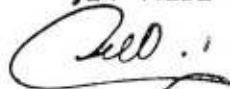
התשלכות המישקיות העלולות לנבוע מאי קביעת תקרת מטבע חדשה מפורטות במכתבו הנזכר של הנגיד.

נראה, כי על מנת לאפשר לנגיד למלא את תפקידו ולהפעיל סמכותו להעלות תקרת המטבע לאחר קיום חובת ההתיעצות עם הועדה, וכדי להחזיר את פעולתן של הרשויות המוסמכות על פי חוק בנק ישראל למסלול סדיר ותקין על הממשלה לפעול לאלתר ובעוד מועד למינוים של המוסדות המייעצים.

אף קודמי בתפקיד, פרופ' זמיר כבר התריע בענין זה במכתביו מתאריכים 1.12.85 ומיום 21.3.86.

לאור כל האמור לעיל דומה בעיני כי חובתה של הממשלה לפעול ללא דיחוי ולמנות את הועדה המייעצת ואת המועצה המייעצת לבנק ישראל.

בכבוד רב,

יוסף חריש

היועץ המשפטי לממשלה

ה ע ת ק י מ :

שר האוצר

נגיד בנק ישראל

Section 10 of the Act is hereby amended, to read as follows:

10. Where any person is charged with an offence under this Act, the court may, if it is satisfied that it is in the interests of justice, order that the person be committed to custody for a period not exceeding three months.

11. Where any person is charged with an offence under this Act, the court may, if it is satisfied that it is in the interests of justice, order that the person be committed to custody for a period not exceeding three months.

12. Where any person is charged with an offence under this Act, the court may, if it is satisfied that it is in the interests of justice, order that the person be committed to custody for a period not exceeding three months.

13. Where any person is charged with an offence under this Act, the court may, if it is satisfied that it is in the interests of justice, order that the person be committed to custody for a period not exceeding three months.

14. Where any person is charged with an offence under this Act, the court may, if it is satisfied that it is in the interests of justice, order that the person be committed to custody for a period not exceeding three months.

15. Where any person is charged with an offence under this Act, the court may, if it is satisfied that it is in the interests of justice, order that the person be committed to custody for a period not exceeding three months.

Section 11

Section 12

Section 13

Section 14

Section 15

Section 16